

ЗВІТ
про стратегічну екологічну оцінку
Програми охорони навколишнього природного середовища
Старокостянтинівської міської територіальної громади
на 2026-2030 роки

ЗМІСТ

	С.
1. Зміст та основні цілі документа державного планування, його зв'язок з іншими документами державного планування.....	3
2. Характеристика поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення, та прогнозні зміни цього стану, якщо документ державного планування не буде затверджено (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень).....	4
3. Характеристика стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень).....	36
4. Екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються документа державного планування, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень).....	37
5. Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються документа державного планування, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час підготовки документа державного планування.....	39
6. Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, у тому числі вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових (1, 3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності - 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків.....	43
7. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування.....	52
8. Обґрунтування вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка, у тому числі будь-які ускладнення (недостатність інформації та технічних засобів під час здійснення такої оцінки)	54
9. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.....	56
10. Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.....	58
11. Резюме нетехнічного характеру, розраховане на широку аудиторію.....	59

1. ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ЦІЛІ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, ЙОГО ЗВ'ЯЗОК З ІНШИМИ ДОКУМЕНТАМИ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ

Документ державного планування Програма охорони навколишнього природного середовища Старокостянтинівської міської територіальної громади на 2026-2030 роки (далі – Програма) розроблена відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», законодавства України у сфері охорони довкілля, з урахуванням стратегічних документів державного і регіонального рівнів, Конституції України, Бюджетного, Водного, Лісового та Земельного кодексів України, законів України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року», «Про екологічну мережу України», «Про управління відходами», «Про природно-заповідний фонд України», «Про охорону атмосферного повітря», визначає комплекс заходів, спрямованих на забезпечення максимально ефективного використання природних ресурсів.

Основною метою Програми є забезпечення безпечних умов проживання населення, збереження природних особливостей Старокостянтинівської міської територіальної громади, зменшення техногенних забруднень, раціональне використання природних ресурсів та формування в жителів громади екологічної свідомості.

Програма розроблена на п'ятирічний період, її цілі узгоджуються з постановою Кабінету Міністрів України від 17.09.1996 року № 1147 «Про затвердження переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів» та розпорядженнями Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 року № 820-р «Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року», від 27.12.2024 року № 1353-р «Про затвердження Національного плану управління відходами до 2033 року та визнання такими, що втратили чинність, деяких актів», від 20.10.2021 року № 1363-р «Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року», від 01.11.2024 року № 1077-р «Про затвердження планів управління річковими басейнами Дніпра та Дону на 2025-2030 роки»; Стратегією зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року та Плану її реалізації; Стратегією розвитку Хмельницької області на 2021–2027 роки (оновлена редакція, затверджена рішенням обласної ради від 18.06.2025 №13-26/2025) та Стратегією розвитку Старокостянтинівської міської територіальної громади на 2022-2027 роки, затвердженої рішенням Старокостянтинівської міської ради від 03.03.2023 № 6/7/VIII.

Під час підготовки Програми було враховано результати моніторингу стану довкілля на території громади, пропозиції виконавчих органів міської ради, комунальних підприємств, громадських організацій та наукових установ. Програма визначає проблемні питання, окреслює цілі, завдання та комплекс заходів щодо їх реалізації.

Програма є документом державного планування місцевого рівня та містить заходи, щодо яких передбачено здійснення процедури оцінки впливу на довкілля. Проект програми затверджується Старокостянтинівською міською радою. Тому, відповідно до статей 1, 2 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» Програма підлягає проведенню стратегічної екологічної оцінки.

2. ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТОЧНОГО СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ТА ПРОГНОЗНІ ЗМІНИ ЦЬОГО СТАНУ, ЯКЩО ДОКУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ НЕ БУДЕ ЗАТВЕРДЖЕНО (ЗА АДМІНІСТРАТИВНИМИ ДАНИМИ, СТАТИСТИЧНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ ТА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕНЬ)

При аналізі та оцінці поточного стану навколишнього середовища були використані статистичні та офіційні дані органів виконавчої влади, що реалізують державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища та охорони здоров'я.

Основними джерелами інформації були Регіональні доповіді про стан навколишнього природного середовища у Хмельницькій області, Екологічні паспорти Хмельницької області, Статистичні щорічники Хмельницької області, річні звіти Регіонального офісу водних ресурсів у Хмельницькій області. В процесі роботи були проаналізовані доступні дані моніторингових спостережень, використані дані управлінь та відділів виконавчого комітету Старокостянтинівської міської ради, інформація комунальних підприємств Старокостянтинівської міської ради.

Старокостянтинівська міська територіальна громада включає 67 населених пунктів із адміністративним центром – місто Старокостянтинів.

Місто Старокостянтинів - адміністративний центр Старокостянтинівської міської територіальної громади, історичний та сучасний економічний і культурний центр, що розташований в місці злиття річок Случі, Ікопоті та Шахівки (басейн р. Припять), займає площу 35,421 км², рік заснування – 1209.

Територія Старокостянтинівської міської територіальної громади займає 794,6 кв. км, чисельність населення на 01.01.2025 складає 49626 осіб, відмічається міграційний процес населення у зв'язку з переміщеннями осіб з місць, де проходять бойові дії. Населення міста Старокостянтинів складає 33921 осіб, решта 16970 осіб складають сільське населення громади.

Атмосферне повітря. Клімат території Старокостянтинівської МТГ відноситься до атлантично-континентальної області помірного поясу з теплим літом і помірно м'якою, часто хмарною зимою. Старокостянтинівська МТГ розташована в глибині материка, тому на її клімат мають вплив континентальні повітряні маси, які приносять суху погоду. Взимку сюди доходить повітря Сибірського антициклону, яке приносить холодну погоду, а влітку має вплив Азорський максимум. Навесні і на початку осені на територію МТГ проникає арктичне повітря, яке приносить різке похолодання.

За багаторічними спостереженнями метеостанцій Хмельницької області, середньорічна температура повітря становить 7–8 °С, що відповідає кліматичним умовам Західного Лісостепу. Основні температурні показники Старокостянтинівської МТГ:

- середня температура січня: –4...–5 °С;
- середня температура липня: +19...+20 °С;
- середньорічні амплітуди температури – близько 24–26 °С.

Основними чинниками, що зумовлюють режим забруднення атмосфери Старокостянтинівської міської територіальної громади є техногенні (емісійні) джерела викидів та метеорологічні і топографічні особливості території.

Емісійне забруднення атмосферного повітря формується під впливом стаціонарних та пересувних типів джерел викидів. Згідно з даними на території громади провадять свою діяльність підприємства:

переробної галузі: ТОВ «Старокостянтинівцукор», ТОВ «Старокостянтинівський олійно-екстракційний завод», ДП «Старокостянтинівський молочний завод»;

сільськогосподарської галузі: ТОВ «Енселко Агро», СГК «Решнівецький», «Нью Агро Поділля», ТОВ «Агро-Ормс», ТОВ «Старокостянтинів-Агро», ТОВ «Мрія Фармінг Полісся», ТОВ «Агро Стар 2006», ТОВ «Мульти Аграр Дніпро», ТОВ «Агро Еко Мілк»;

комунальні підприємства: КП «Тепловик», КП «Комбінат комунальних підприємств»;

ПРАТ «Старокостянтинівський спеціалізований кар'єр»;

ТОВ «Мегатекс Індастріал».

Саме ці суб'єкти господарювання мають найбільший внесок у забруднення атмосферного повітря громади.

Обсяги викидів забруднюючих речовин і парникових газів в атмосферне повітря Старокостянтинівської міської територіальної громади від стаціонарних джерел забруднення у 2023 році за даними Головного управління статистики в Хмельницькій області наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Назва забруднюючої речовини	Кількість викидів, тон	
	2022 рік	2023 рік
1	2	3
Всього забруднюючих речовин, у тому числі:	666,3	768,1
Метали та їх сполуки	-	0,2
Арсен та його сполуки (у перерахунку на арсен)	-	0,01
Залізо та його сполуки (у перерахунку на залізо)	-	0,1
Мідь та її сполуки (у перерахунку на мідь)	-	0,01
Нікель та його сполуки (у перерахунку на нікель)	-	0,01
Свинець та його сполуки (у перерахунку на свинець)	-	0,01
Хром та його сполуки (у перерахунку на триоксид хрому)	-	0,02
Цинк та його сполуки (у перерахунку на цинк)	-	0,02
Манган та його сполуки (у перерахунку на діоксид мангану)	-	0,009
Речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	-	193,5
Речовини у вигляді суспендованих твердих частинок більше 2,5 мкм та менше 10мкм	-	48,6
Речовини у вигляді суспендованих твердих частинок менше 2,5мкм	-	82,7
Азбест	-	1,4
Сажа	-	27,8
Сполуки азоту	-	118,1

1	2	3
Оксид азоту (у перерахунку на діоксид азоту)[NO+NO ₂]	-	110,7
Азоту (1) оксид [N ₂ O]	-	1,0
Аміак	-	6,2
Діоксид та інші сполуки сірки	-	83,0
Сірки діоксид	-	81,8
Сірководень (H ₂ S)	-	0,1
Сульфатна кислота (H ₂ SO ₄) [сірчана кислота]	-	0,9
Оксид вуглецю	-	317,0
Вуглецю діоксид	-	49655,3
Органічні аміни	-	0,8
Диметиламін	-	0,8
Неметанові леткі органічні сполуки (НМЛОС)	-	6,2
Ацетон	-	0,003
Бензол	-	2,9
Етилену оксид	-	0,001
Кислота масляна	-	0,4
Кислота оцтова	-	1,3
Ксилол	-	0,3
Толуол	-	0,1
Фенол	-	0,01
Толуол	-	0,1
Фенол	-	0,01
1-Хлор-2,3-епіксіпропан (епіхлоргідрин)	-	0,002
Метан	-	49,1
Хлор та сполуки хлору (у перерахунку на хлор)	-	0,01

На території Старокостянтинівської міської територіальної громади відсутні стаціонарні пости спостереження за станом забруднення атмосферного повітря Державної гідрометеорологічної служби України. Тому інформація за даними спостережень на стаціонарних постах відсутня.

Відповідно до Регіональних доповідей про Стан навколишнього природного середовища Хмельницької області основним забруднювачем атмосферного повітря громади є ТОВ «Старокостянтинівцукор». Підприємство нарощує потужності виробництва, що призводить до збільшення валових викидів забруднюючих речовин. Динаміку обсягів викидів ТОВ «Старокостянтинівцукор» відображено на рисунку 1.

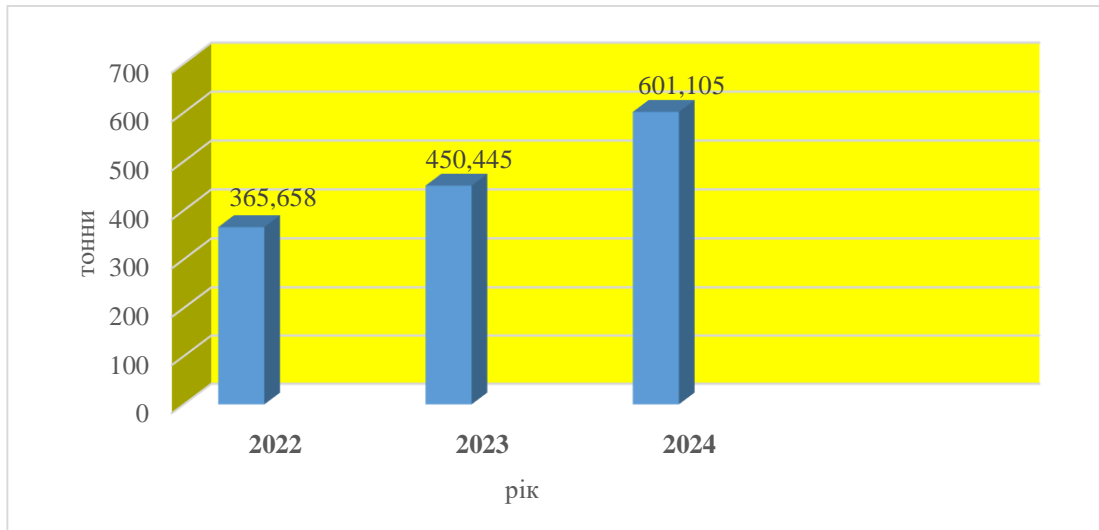

Рисунок 1 – Динаміка обсягів викидів ТОВ «Старокостянтинівцукор»

За інформацією суб'єктів моніторингу протягом останніх п'яти років не було виявлено екстремальних рівнів забруднення з причин аварій техногенного походження та несприятливих природних явищ, а також наднормативних викидів стаціонарними джерелами підприємств, які б суттєво вплинули на стан атмосферного повітря.

Вагома частка викидів в атмосферне повітря м. Старокостянтинів надходить від пересувних джерел, у першу чергу – автотранспорту.

Загалом, автотранспорт є одним із ключових джерел забруднення атмосферного повітря на території Старокостянтинівської МТГ, що зумовлено як структурою вулично-дорожньої мережі, так і збільшенням кількості транспортних засобів приватного та комерційного сектору. З огляду на відсутність великої важкої промисловості, **автомобільний транспорт формує значну частку локальних викидів**, особливо в межах міської забудови та транспортних коридорів, що проходять через центр громади. З метою соціально-гігієнічного моніторингу оперативно-аналітичною групою м. Старокостянтинів Хмельницького районного відділу ДУ «Хмельницький обласний центр контролю та профілактики хвороб» щоквартально в м. Старокостянтинів проводиться дослідження проб атмосферного повітря. У 2025 році проведено дослідження 80 проб атмосферного повітря на вміст забруднюючих речовин. За результатами досліджень перевищень рівнів ГДК не виявлено.

Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря Старокостянтинівської міської громади визначається Хмельницьким обласним центром з гідрометеорології. Середня потужність експозиційної дози гамма-випромінювання у повітрі на території Хмельницької області у 2024 році становила 11-12,6 мкР/годину. В цілому суттєвих змін рівня потужності експозиційної дози гамма-випромінювання у повітрі на території громади не спостерігається.

Основними джерелами шумового забруднення громади, зокрема в місті Старокостянтинів, є: транспорт, промислові підприємства, комунальні об'єкти (котельні, трансформаторні, компресорні станції тощо), об'єкти будівництва. Значний рівень шумового навантаження території громади спостерігається у безпосередній близькості від залізничних колій та аеродрому. Рівень шумового навантаження коливається в залежності від відстані до проїжджих частин, «пікових навантажень» автотранспорту, залізничної колії, розташування будівельних майданчиків та інших джерел шуму, часу доби, наявності зелених насаджень та пори року.

Зміни клімату. Викиди парникових газів. Клімат Хмельницької області за класифікацією Кеппена–Гейгера відноситься до вологого континентального типу з теплим літом, відносно м'якою зимою та достатнім рівнем атмосферних опадів. Протягом усього року територія області перебуває під значним впливом циклонічної діяльності, що формується над акваторією Атлантичного океану. У літній період такі циклонічні системи спричиняють підвищену хмарність, випадіння опадів та зниження температурного фону, тоді як узимку вони зумовлюють відлиги, підвищення температури повітря та снігопади.

Важливим кліматотворним чинником є рельєф місцевості, різноманітність форм якого визначає просторові відмінності температурного режиму, кількості опадів, а також напряму і швидкості руху повітряних мас. Також значна протяжність області з півночі на південь обумовлює відмінності цих показників у північній, центральній та південних частинах. Середньорічні базові температури (1961-1990 роки) на різних частинах області коливаються від 6,8 °С до 7,3 °С, збільшуються з півночі на південь. Найтепліший місяць – липень, найхолодніший – січень. Кількість опадів, що випадають у межах області, складає 530–670 мм на рік і збільшується з півдня на північ. Переважаючими вітрами є північно-західні та північно-східні, середня швидкість вітру – 10–15 км/год.

Зміна клімату на сьогодні є глобальним процесом і проявляється як на території України, так і на території її адміністративних одиниць. Динаміка зростання середньої температури за останні 20 років на території Старокостянтинівської міської громади відображено на рисунку 2.

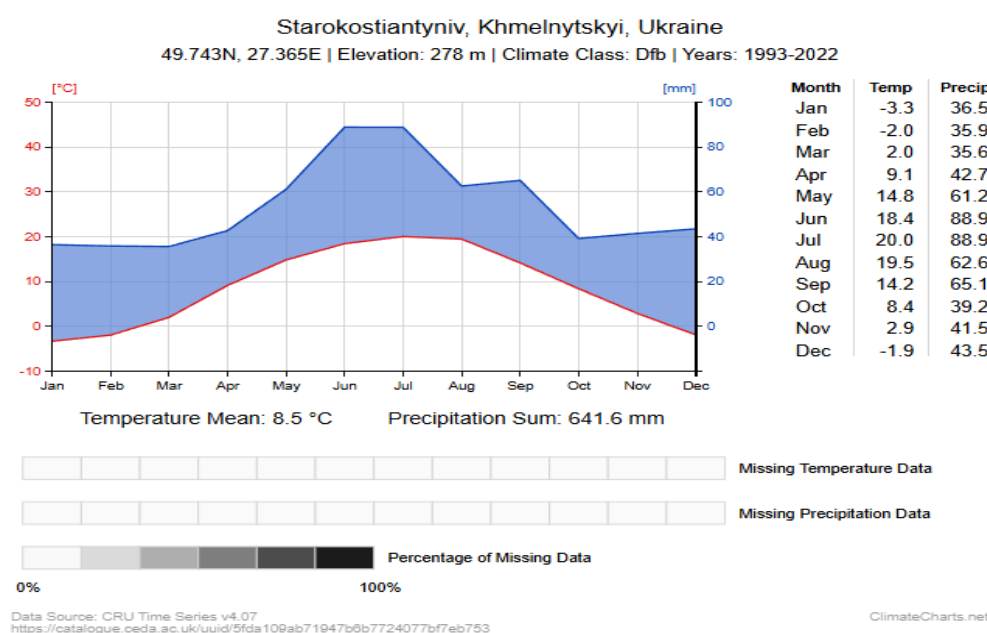

Рисунок 2 – Метеорологічна діаграма м. Старокостянтинів (https://climatecharts.net/)

Сучасні кліматичні зміни становлять не лише екологічну проблему, але й мають виразний економічний та соціальний вимір, оскільки тісно пов'язані з принципами сталого розвитку, дотриманням прав людини, забезпеченням безпечних умов життя та збереженням навколишнього природного середовища.

Ключовим чинником глобальної зміни клімату є інтенсивне використання викопних енергоресурсів та нераціональне споживання виробленої енергії. Парникові гази

антропогенного походження спричиняють посилення природного парникового ефекту. Надмірні обсяги таких газів, що утворюються внаслідок функціонування теплоенергетичних комплексів, транспортної інфраструктури, аграрного виробництва, промислових підприємств, а також через масштабні лісові пожежі, затримують теплове випромінювання у приземних шарах атмосфери, перешкоджаючи його виходу у космічний простір.

Відповідно до положень Кіотського протоколу до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату, до переліку основних парникових газів належать: діоксид вуглецю (CO₂), метан (CH₄), закис азоту (N₂O), гідрофторвуглеці (ГФВ), перфторвуглеці (ПФВ) та гексафторид сірки (SF₆). Ці гази відіграють ключову роль у формуванні антропогенного парникового ефекту, оскільки здатні поглинати та утримувати теплове випромінювання в атмосфері, що призводить до потепління кліматичної системи Землі та зумовлює широкий спектр екологічних і соціально-економічних наслідків.

Згідно зі статистичними даними, у 2024 році на території Хмельницької області сукупні викиди діоксиду вуглецю досягли 2050,6 тис. тонн, що становить 101,1 % від обсягів попереднього року, свідчаючи про незначне зростання інтенсивності техногенного навантаження на регіон.

Структурний аналіз викидів CO₂ за видами економічної діяльності демонструє, що найбільша частка припадає на: переробну промисловість – 81,2 %, постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – 9,8 %, сільське, лісове та рибне господарство – 6,7 %.

Для Старокостянтинівської міської територіальної громади такі дані є важливими в контексті оцінки потенційних джерел кліматичних впливів на локальному рівні. Хоча громада не належить до територій із значною часткою великої промисловості, вона інтегрована у загальнообласні виробничо-економічні процеси. Це означає, що найбільший внесок у формування локальних викидів парникових газів у громаді потенційно забезпечують: переробні підприємства місцевого значення (харчова та деревообробна галузі); об'єкти теплопостачання, що використовують викопні види палива; агропромисловий комплекс громади, діяльність якого супроводжується викидами CO₂, CH₄ та N₂O.

У межах виконання Україною міжнародних зобов'язань щодо захисту озонового шару та пом'якшення наслідків зміни клімату, на території Старокостянтинівської міської територіальної громади поступово впроваджуються заходи, які відображають вимоги державної екологічної політики та відповідних законодавчих актів. Прийняття Верховною Радою України законів «Про регулювання господарської діяльності з озоноруйнівними речовинами та фторованими парниковими газами» (2019 р.) та «Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів» (2021 р.) сформувало правове підґрунтя для забезпечення контролю за використанням озоноруйнівних речовин, зменшення антропогенних викидів та впровадження сучасних механізмів моніторингу кліматичних впливів на місцевому рівні.

Практична імплементація принципів Паризької угоди на рівні Старокостянтинівської МТГ проявляється через поступове впровадження заходів енергетичної модернізації та підвищення ефективності використання природних ресурсів. У межах співпраці Хмельницької області з Північною екологічною фінансовою корпорацією (NEFCO) реалізуються проекти, що мають безпосереднє значення і для громади, зокрема: модернізація теплового господарства, упровадження енергоощадних технологій у комунальних закладах, встановлення сонячних електростанцій та реконструкція інженерної інфраструктури. Ці

заходи сприяють зменшенню споживання викопного палива, що є ключовим джерелом викидів CO₂, а також знижують рівень техногенного навантаження на атмосферу громади.

Виконання таких ініціатив повністю узгоджується з положеннями Закону України «Про основні засади державної кліматичної політики», зокрема його орієнтацією на досягнення низьковуглецевого розвитку, підвищення енергетичної безпеки, скорочення антропогенних викидів та адаптацію територій до кліматичних змін. Для Старокостянтинівської МТГ це має особливе значення, оскільки громада характеризується сезонними періодами підвищеного навантаження на атмосферне повітря (зима – через спалювання палива та транспортні викиди; літо – через аграрну діяльність та тваринництво).

Водні ресурси. Гідрографічна мережа Старокостянтинівської міської територіальної громади представлена 13 річками та 42 струмками довжиною більше 10 км, на яких розташовані штучні водні об'єкти. Нараховується 137 штучних водних об'єктів (загальною площею водного дзеркала при НПП 892,3038 га), з яких три водосховища (Старокостянтинівське, Воронківське, Пашковецьке – загальною площею водного дзеркала при НПП 302 га) та 134 ставки.

До найбільших річок громади належать річка Случ та її притоки – річки Ікопоть та Шахівка (басейн річки Прип'ять); на півдні – річка Іква (басейн річки Південний Буг). Річка Случ із загальною довжиною 451 км, протікає через територію громади лише на відрізьку 5,1 км. Її курс орієнтований з південного заходу на північний схід, а ліві притоки, такі як річка Ікопоть на північно-західному напрямку та річка Шахівка на північному, впадають у річку на території громади. Річка Случ віднесена до категорії середніх водойм. Долина річки вирізняється змінною геоморфологічною структурою, переважно має форму букви «V», з шириною від 1,5 км до 2,5 км. Узбіччя річки відрізняється крутими схилами, висота яких коливається від 20 м до 40 м. Річкова долина має двобережний характер, протікаючи то однією, то іншою стороною, із переважною шириною від 0,1 км до 0,7 км, є місця з відсутністю заплави, а в окремих ділянках у вигляді невеликих плесових ділянок шириною від 20 м до 40 м. Русло річки має звивисту форму, переважно без розгалужень, іноді зустрічаються невеликі острови, плеса та перекати, які послідовно чергуються. Ширина річки на плесах зазвичай становить від 20 м до 50 м, на перекатах – від 5 м до 30 м. Глибина річки на плесах коливається від 1,0 м до 4,0 м, максимальна глибина – 9,0 м, на перекатах – від 0,2 м до 1,0 м. Швидкість течії на плесах невелика, близько від 0,3 м/с до 0,8 м/с на перекатах.

У межах громади протікає річка Ікопоть, що має довжину 5,7 км і віднесена до категорії малих річок. Ширина русла цієї річки на території громади коливається від 30 м до 273 м, а глибина становить від 0,5 м до 1,2 м.

Річка Шахівка, протяжністю 0,4 км, відома своєю зарегульованістю. У межах громади вона має дві водойми та один ставок, який межує з північно-західною межею громади.

Місце злиття усіх трьох річок в межах громади регулюється водосховищем. У східній частині громади на річку Случ також є водопропускна споруда. Максимальна висота водопропускної споруди для верхнього б'єфу становить 265,21 м над рівнем моря, а для нижнього б'єфу – 264,3 м над рівнем моря.

Кожна з річок характеризується власними гідрологічними властивостями та варіюючим ступенем антропогенного впливу. Регулювання стоку води у межах міста та втручання у водний горизонт спричинили підвищення рівня ґрунтових вод і підтоплення території міста.

Річки Случ та Ікопоть перебувають у незадовільному стані. Через зниження глибини та швидкості течії виникають застійні явища. Водна поверхня водосховища на 25 % , іноді на 30 %, вкрита прибережно-водною рослинністю, такою як рогіз та очерет, що росте уздовж берегової лінії на ширину до 50 м. Процес біологічного самоочищення річкової води уповільнений через зменшену швидкість течії, що призводить до погіршення хімічного та біологічного стану поверхневих водойм.

Відповідно до Програм державного моніторингу вод (у частині діагностичного та операційного моніторингу поверхневих вод) затверджених наказами Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України станом на 2025 рік, на території Старокостянтинівської міської територіальної громади, знаходиться пункт моніторингу – річка Случ, 391 км, нижче м. Старокостянтинів на 0,5 км, с. Красносілка, Хмельницького району (координати – довгота 27.265808, широта 49.772300).

Поверхневі води басейну р. Дніпро характеризувалися підвищеним вмістом розчинених органічних сполук, азоту амонійного, нітритів та розчиненого кисню.

Показник БСК₅, який характеризує наявність у воді нестійких органічних сполук, перевищував гранично допустимі концентрації згідно Гігієнічних нормативів якості води водних об'єктів для задоволення питних, господарсько-побутових та інших потреб населення в 1,4 рази (2023 рік – 1,7 рази), максимальне значення 3,52 ГДК_{рг}, спостерігалось у липні 2024 року у воді р. Случ, 354 км село Коржівка.

За середнім вмістом біогенних елементів спостерігались перевищення гранично допустимих концентрацій по азоту амонійному у 3,7 рази (2023 рік – 15,64 рази), що може бути пов'язано із забрудненням річки органічними речовинами (найбільше значення цього показника зафіксовано у липні 2024 у воді р. Случ, 0,5 км нижче м. Старокостянтинів та становило 10,9 ГДК_{рг}). Значення розчиненого кисню мало перевищення в 1,6 рази (2024 рік – 1,7 рази).

Джерелом водопостачання громади є підземні свердловини на території населених пунктів та підземні води Григорівського, Пашковецького водозаборів, три локальних свердловини (вул. Леонтовича, Величка, Кожедуба) та водозабір «Комунальний».

У 24 сільських населених пунктах працює 29 свердловин, з яких здійснюється водопостачання для споживачів. Показники якості питної води, що надається водоспоживачам наведено у таблиці 2.

Таблиця 2

Показники	Одиниці виміру	Нормативні значення	Роки			
			2021	2022	2023	2024
1	2	3	4	5	6	7
Запах	бали	≤2,0	1/1	1/1	1/1	1/1
Присмак	бали	≤2,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Каламутність	НОК	2,6	0,44	0,7	1,06	1,3
РН		6,5-8,5	7,7	7,5	7,2	7,4
Жорсткість заг.	Моль/м ³	≤7,0	5,1	4,7	3,1	4,6
Амоній	мг/дм ³	≤0,5	0,42	0,4	0,47	0,4

1	2	3	4	5	6	7
Нітрити	мг/дм ³	≤0,5	0,035	0,046	0,033	0,048
Нітрати	мг/дм ³	≤50,0	2,25	2,25	2,25	2,25
Залізо	мг/дм ³	0,2	0,19	0,12	0,15	0,17
Хлориди	мг/дм ³	250,0	12,5	10,1	15,4	13,4
Загальні коліформи	КУО/100см ³	Відс.	Відс.	Відс.	Відс.	Відс.
Загальне мікробне число	КУО/100см ³	≤100,0	5,5	6,0	5,0	5,4
Ентерококи	КУО/100см ³	Відс.	Відс.	Відс.	Відс.	Відс.
E. coli	КУО/100см ³	Відс.	Відс.	Відс.	Відс.	Відс.

Відведення, транспортування та очищення основного обсягу побутових і виробничих стічних вод забезпечує централізована міська комунальна каналізаційна мережа. Працюють 9 каналізаційних насосних станцій, одна з яких головна. Всі стоки міста по дюкеру та напірному колектору, протяжністю 6,0 км, подаються на міські очисні споруди.

Загальна довжина каналізаційних мереж становить 54,6 км. Міські очисні споруди розташовані на південний схід від міста Старокостянтинова. Проектна потужність очисних споруд 5000 м³/добу. В зв'язку з тим, що міські очисні споруди перебувають в аварійному стані, у 2018 році розпочато роботи по проекту «Реконструкція каналізаційних очисних споруд потужністю 5000 м³/добу зі збільшенням потужності до 12 000 м³/добу м. Старокостянтинів, Хмельницька області».

Міські каналізаційні очисні споруди введено в експлуатацію в 1976 р. Проектна потужність – 7000 м³/добу, фактична потужність – 3653 м³/добу. Очищення здійснюється механічне, біологічне, з додатковим знезараженням гіпохлоридом натрію. Споруди для утилізації мулу – мулові майданчики.

Очисні споруди мікрорайону другого залізничного вокзалу (2016 рік введення в експлуатацію) мають проектну потужність – 200 м³/добу, фактичну потужність – 120 м³/добу. Очищення – повне біологічне, додаткове знезараження гіпохлоридом натрію.

У 2017 році введені в експлуатацію каналізаційні очисні споруди житлового мікрорайону Вокзал-2.

Обсяги очищення комунально-побутових стічних вод (середньорічні та максимальні показники за 2021-2024 роки наведено в таблиці 3.

Таблиця 3

Рік	Середньорічні показники, тис. куб. м	Максимальні показники, тис. куб. м
2021	97,70	119,45
2022	86,40	98,56
2023	85,57	92,85
2024	111,14	144,37

Показники якості стічних вод після очищення наведено у таблиці 4.

Таблиця 4

Показники	Одиниці виміру	ГДС	Роки			
			2021	2022	2023	2024
Завислі речовини	мг/дм ³	15,0	13,5	14,0	13,1	14,4
Азот амонійний	мг/дм ³	0,39	0,36	0,35	0,37	0,34
Нітрати	мг/дм ³	12,89	8,9	7,1	9,7	9,2
Нітрити	мг/дм ³	0,08	0,07	0,07	0,07	0,065
фосфати	мг/дм ³	3,41	3,1	3,05	3,2	3,2
БСК5	мг/дм ³	15,0	12,5	12,9	12,0	13,0
ХСК	мг/дм ³	80,0	68,0	71,0	69	71,6
Хлориди	мг/дм ³	119,66	87,3	75,8	67,5	62,0
Залізо	мг/дм ³	0,1	0,07	0,07	0,06	0,08
Індекс ЛКП	Буо/дм ³	5000,0	3700,0	2900,0	2800	2300

Флора. Фауна. Біорізноманіття. Згідно з геоботанічним районуванням України, територія Старокостянтинівської міської територіальної громади належить до Євразійської степової області Лісостепової підобласті Східноєвропейської лісостепової провінції дубових лісів, остепених лук та лучних степів Української лісостепової провінції Північноподільського округу грабово-дубових, дубових, остепнених лук та лучних степів.

Територія громади характеризується поєднанням хвилястих лесових рівнин, річкових долин, заплавних комплексів, ділянок високопродуктивних агроландшафтів та значною площею лісових масивів, переважно дубово-грабових. Тут трапляються такі типи рослинності: лісова, лучна, водна, прибережно-водна, болотна, рудеральна та сегетальна. Закономірності її розподілу зумовлені рельєфом території, едафічними умовами, фізико-географічним положенням, впливом антропогенного фактору тощо.

Територія Старокостянтинівської МТГ представлена такими основними типами ландшафтів:

заплатно-річкові ландшафти долин Случа, Ікопоті, Понори. Це території з підвищеною вологістю, із лучною та болотистою рослинністю, лучними зсувними терасами, старицями, осередками водно-болотних екосистем;

хвилясті лесові рівнини з агроландшафтами. Переважна частина громади використовується під ріллю, кормові угіддя та багаторічні насадження. Агроландшафтам властива мозаїчність залишкових природних ділянок – кушових смуг, балок, лісосмуг, заплав;

лісові ландшафти. Концентровано у межах Самчиківського, Новиківського, Решнівського та інших лісових масивів. Основні типи насаджень – дубові, дубово-грабові, соснові та мішані ліси;

природно-антропогенні ландшафти історико-культурних комплексів. Зокрема, території Самчиківського парку (загальнодержавного значення) та Решнівецького парку, що поєднують історико-культурні об'єкти та цінні ботанічні компоненти.

Рослинний покрив на території Старокостянтинівської міської територіальної громади є типовим для Подільської височини та включає лісову, лучну, болотну та рудеральну та синантропну рослинність. Паркова та декоративна рослинність представлена численними інтродуцентами у Самчиках та Решнівці.

Лісова рослинність громади представлена листяними грабово-дубовими й дубовими типами, характерними для Подільської височини. Переважають стиглі й середньовікові листяні деревостани з добре розвиненим підліском і різнотравним покривом. Основні ценози – грабняки, діброви, змішані листяні ліси, у заплавах – вільшняки й вербняки. Підлісок добре розвинений, з переважанням ліщини. Трав'яний покрив – тіньюлюбне різнотрав'я типової подільської флори.

Основні типи лісів громади включають:

грабово-дубові ліси. Деревний ярус складають з граб звичайний і дуб звичайний з домішкою клену гостролистого і клену татарського, ясену звичайного, липи дрібнолистої та в'язу гладкого. Підлісок представлений ліщиною, бересклетом європейським, калиною, глодом. У трав'яному ярусі зустрічаються купина пахуча, медунка темна, підмаренник запашний, переліска дволиста, зірочник лісовий. Це найбільш типові умови для сугрудів і свіжих грабових дібров;

дубові ліси (діброви). Зустрічаються на родючих ґрунтах, часто – на підвищеннях або схилах. Деревний ярус з домінуванням дуба звичайного з домішкою граба звичайного осики, берез та черешні. Підлісок представляють дерен, ліщина та клен польовий. Серед трав'яного покриву – тонконіг лісовий, фіалка лісова, конвалія травнева;

мішані листяні ліси, це перехідні ділянки між дібровами та грабняками. Основні лісо-твірні породи – дуб, граб ясен, липа, клени, в'яз. Подекуди поодинокі трапляються насадження представлені сосною звичайною або модриною європейською. У трав'яному покриві – яглиця звичайна, кропива дводомна, сухостави мохів та папоротей у вологих місцях;

заплавні та сирі ліси (локально) зустрічаються у долинах річок Случ, Ікопоть, та Шахівка. Деревний ярус представлений такими видами як вільха чорна, верба ламка, ясен звичайний та деякими іншими видами. Трав'яний ярус – селезінник, кропива, різні види осок. Ці ліси займають невелику частку території, але мають високу екологічну цінність.

На території Старокостянтинівської міської територіальної громади розміщені земельні ділянки лісогосподарського призначення у користуванні філії «Подільський лісовий офіс» Державного підприємства «Ліси України» та лісокомунального сільськогосподарського підприємства «Красилівліс» Красилівської територіальної громади.

Загальна площа лісів, що заходяться у користуванні філії «Подільський лісовий офіс» Державного підприємства «Ліси України» становить 2597,6 га.

На зазначеній території знаходяться об'єкти природно-заповідного фонду місцевого значення площею 560,3 га, які перебувають під охороною філії «Подільський лісовий офіс» Державного підприємства «Ліси України».

З метою збільшення зайнятих лісами площ, Старокостянтинівською міською радою прийнято рішення про надання у постійне користування земельних ділянок для ведення

лісового господарства і пов'язаних з ним послуг філії «Подільський лісовий офіс» ДП «Ліси України»:

на території Стецьківського старостинського округу земельну ділянку площею 8,0 га (рішення Старокостянтинівської міської ради від 25 листопада 2022 року № 55 пункт 12/15/VIII «Про надання земельної ділянки у постійне користування»);

на території Баглаївського старостинського округу земельну ділянку площею 39,4037 га (рішення Старокостянтинівської міської ради від 25 листопада 2022 року № 55 пункт 13/15/VIII «Про надання земельної ділянки у постійне користування»);

на території Радковецького старостинського округу земельну ділянку площею 4,95 га (рішення Старокостянтинівської міської ради від 03 березня 2023 року № 56 пункт 5/17/VIII «Про затвердження документації із землеустрою та надання земельної ділянки у постійне користування»).

Лучна рослинність Старокостянтинівської МТГ представлена справжніми, заплавними та вологими луками долин річок Случ, Ікопоть, Шахівка та їх приток. Для них характерні типові види Лісостепу з домінуванням злаків і різнотрав'я.

Справжні (суходільні) луки формуються на підвищених ділянках над заплавою – добре дреновані, помірно вологі ґрунти. Представлені такими видами, як костриця червона, тонконіг лучний, мітлиця тонка, конюшина лучна, шавлія лучна, деревій лікарський, чебрець повзучий.

Заплавні луки займають тераси річок Случ, Ікопоть, Шахівки. Періодично затоплюються. Типові видами є жовтець повзучий, подорожник ланцетолистий, люцерна хмелевидна, герань лучна, мітлиця біла, осоки. У заплавах річок збережені ділянки природних вологих та періодично затоплюваних лук, що мають найвищу екологічну цінність

Вологі та заболочені луки приурочені до притерасних знижень, малих потоків, дрібних заплавних западин. Переважаючі види – лепешняк великий, осока гостра та омська, ситник розлогий, гірчак земноводний, хвощ болотний, рогіз вузьколистий.

Сінокісні та пасовищні луки характерні для сільських околиць громади. Види-індикатори господарського використання – лисохвіст лучний, костриця лучна, тимофіївка лучна, конюшина повзуча.

Болотна рослинність Старокостянтинівської МТГ представлена переважно низинними заплавними болотами, пов'язаними з долинами річок Случі та Ікопоті. Найпоширеніші угруповання – очеретяні, рогузові та осокові зарості, що формуються на перезволожених зниженнях, старорічищах і вздовж меліоративних каналів. Домінують очерет звичайний, рогіз вузьколистий і широколистий, осоки різних видів. На відкритих мілководдях трапляються рдесники, стрілолист, калюжниця. Природні болота значною мірою трансформовані меліорацією, тому найбільш збережені ділянки локалізовані в заплаві Случі. Місцями трапляються мозаїчні угіддя з участю вологолучних видів та вербових заростей.

Рудеральна рослинність громади формується на порушених та антропогенно змінених ділянках, узбіччях доріг, покинутих полях, будівельних майданчиках, сміттєзвалищах і промислових територіях тощо. Типовими видами є лобода біла, осот жовтий, кропива дводомна, пирій повзучий, м'ята польова. Рослинність тут різноярусна, злаково-різнотравна, стійка до порушень ґрунту та короткочасного затоплення, часто формує зарості колоніальних і швидко розповсюджуваних видів. Виконує роль первинного покриву на порушених землях. Сприяє відновленню ґрунту та початкових сукцесій, але часто містить інвазійні види, що витісняють місцеву флору.

Синантропна рослинність поширена головним чином у населених пунктах громади і на прилеглих до них територіях. Вона формується на городах, присадибних ділянках, узбіччях доріг, пустирях та інших місцях, де діяльність людини порушує природні умови. Такі угруповання складаються переважно з видів, добре пристосованих до антропогенних змін: кульбаба, конюшина, м'ята, осот, лобода та інші поширені трав'янисті рослини.

Зелені насадження. У зелених насадженнях населених пунктів Старокостянтинівської міської територіальної громади відмічається наявність кущів і дерев, таких як робінія звичайна, береза повислі, вільха, клен американський тощо. Вони формують невеликі зарості на пустирях і уздовж доріг, сприяючи створенню зелених коридорів та покращенню мікроклімату. У межах населених пунктів громади сформована система зелених насаджень загального користування, включаючи парки, сквери, захисні зелені насадження, придорожні зелені смуги, зелені насадження спеціального призначення тощо.

Найцінніші зелені насадження – історичні парки Самчиківського палацового ансамблю та Решнівецький парк – мають високу біорізноманітність інтродукованих порід, серед яких тюльпанне дерево, платан кленолистий, гінкго, катальпа, різні види каштанів, бархат амурський, декоративні форми дуба, липи, ялини та модрина.

У зелених насадженнях Старокостянтинівської МТГ спостерігається більш раннє пожовтіння і опадання листя деревних рослин у порівнянні з природними екотопами. Особливої уваги потребують гіркокаштани звичайні, які уражені каштановою мінуючою міллю – інвазійним видом, який спричиняє раннє опадання листя, зменшення кількості плодів.

Загрозливого характеру набуло поширення напівпаразита омели білої на деревах багатьох вулиць міста Старокостянтинова. Трапляється переважно на листяних породах дерев, особливо сильно вражені омелою білою тополя дельтовидна, клен гостролистий, липа серцелиста.

В останні два роки особливої уваги потребують декоративні насадження, що створені з самшиту вічнозеленого, на пагонах якого спостерігається спалах небезпечного шкідника – вогнівки самшитової.

Загалом територія Старокостянтинівської міської територіальної громади характеризується значною природною цінністю, високим рівнем ландшафтної різноманітності та наявністю великої кількості природоохоронних територій. Лісові масиви, заплави річок Случ та Ікопоть, а також численні заказники та парки формують екологічний каркас громади та забезпечують стабільність природних екосистем.

Разом з тим, на територію громади впливають антропогенні чинники, які потребують системного екологічного менеджменту – насамперед регулювання землекористування, охорона річкових екосистем, обмеження інвазійних видів та збереження лісових масивів.

У комплексі природні ресурси громади створюють важливий потенціал для сталого розвитку, формування рекреаційної інфраструктури, розширення ПЗФ та підвищення екологічної безпеки.

На території міста Старокостянтинова знаходиться 26,3804 га рекреаційних зон із зеленими насадженнями загального користування, що відповідає 7,8 кв. м на одного мешканця міста. Відповідно до ДБН Б.2.2-12:2019 для м. Старокостянтинова з населенням 33921 ос., нормативна потреба в зелених насадженнях загального користування з урахуванням вимог екологічної складової (примітка 2 таблиці 8.1 – 5-10 %) на одного мешканця складає

8,4–8,8 м². Таким чином, норма забезпеченості населення міста зеленими насадженнями на даний час не дотримана і потребує збільшення.

На території Старокостянтинівської міської територіальної громади зростають види, що занесені до Червоної книги України – підсніжник білосніжний, сон великий, лілія лісова, плавун булаво видний, верба чорнична, коручка чемерниковидна та інші орхідні.

Процеси урбанізації супроводжуються деградацією природного рослинного покриву, що зазнає інтенсивного антропогенного впливу. Це призводить до зменшення площі природних екосистем, спрощення їхньої структурної організації та посилення ролі синантропних угруповань. Водночас поступово зникають первинні фітоценози, а на їхньому місці поширюються неаборигенні інвазійні види рослин, які суттєво змінюють структуру та функціонування біогеоценозів.

На території громади зафіксовано значну кількість інвазійних (чужорідних) видів рослин, серед яких: клен ясенелистий, айлант найвищий, в'яз приземистий, робінія звичайна, верба ламка, дикий виноград, кардарія крупковидна, щириця біла та звичайна, амброзія полинолиста, аморфа кущова, череда листяна, хрінниця крупковидна, злинка канадська, чорноцир нетреболистий, ехіноцистис шипуватий, гірчак японський, маслинка вузьколиста, елодея канадська, галінсога дрібноцвіта, борщівник Сосновського, розрив-трава залозиста та дрібноквіткова, тонкопромінник однорічний, мишій сизий, золотушник канадський та нетреба ельбінська.

Особливу екологічну загрозу становлять борщівник Сосновського та амброзія полинолиста. Їхні популяції на узліссях, вздовж доріг, стежок, протиерозійних валів та дренажних каналах проявляють високу фітоценотичну активність, часто набуваючи домінантного статусу та завдаючи значних втрат біотичному різноманіттю, витісняючи місцеві види трав'яної рослинності.

Для обмеження поширення чужорідних видів необхідно забезпечувати постійний моніторинг їхніх місць зростання та контролювати чисельність популяцій. Важливими заходами є заборона використання цих рослин в озелененні та лісівництві, механічне знищення інвазійних видів до початку цвітіння та плодоношення, ліквідація ділянок масового поширення, а також інформування населення про їхній негативний вплив на екосистеми.

Тваринний світ. Тваринний світ громади представлений різними видами та угрупованнями. Ссавці населяють різні біотопи: ліси, луки, болота, річкові заплави та антропогенні території. У лісових масивах переважають косулі, лисиці, кабани, зайці та білки, які використовують підлісок і деревну рослинність для укриття й пошуку корму. Малими ссавцями представлені їжаки, кроти, мишовидні гризуни, ласки та луні, що займають нижні яруси лісу, зарості кущів та прибережні ділянки.

На луках і полях поширені зайці, тушканчики, миші польові та інші дрібні гризуни, що служать кормом для хижаків. Заплавні та болотні ділянки населені ондатрами, бобрами та дрібними водними гризунами.

Антропогенні території (садиби, парки, околиці населених пунктів) заселені мишами, щурами, лисицями. Різноманітність теріофауни громади обумовлена мозаїчністю ландшафтів і поєднанням природних і трансформованих екосистем.

Основними проблемами у сфері охорони та використання тваринного світу є створення відтворювальних ділянок для рідкісних видів та тих, що мають мисливське значення, а також браконьєрство на суходолі та у водоймах.

Орнітофауна громади відзначається типовим для Поділля поєднанням лісових, лучних, болотних і синантропних видів. У лісових масивах переважають дрозди, синиці, дятли, зяблики та вільшанки, що використовують дерева й підлісок для гніздування та харчування. На заплавах луках і болотах мешкають качки, чаплі, лелеки, різні види куликів, які знаходять корм у водних і прибережних рослинних угрупованнях.

Лучні та польові території, включно з пасовищами й сінокосами, насичені тростинними та злаковими птахами: жайворонки, вівсянки, синиці, горобці та шпакоподібні, які харчуються насінням і комахами. На відкритих водах і заплавах річок зустрічаються чайки, гуси, качки та крижні, які використовують водойми для відпочинку й гніздування.

У населених пунктах і на господарських угіддях поширені синантропні види — ворони, галки, голуби, ластівки та шпаки. Орнітофауна громади характеризується високою видовою різноманітністю завдяки мозаїчності ландшафтів і наявності різних біотопів: лісів, лук, боліт, річкових заплавлів і антропогенних територій.

Рибний фонд громади представлений видами, що населяють основні річки та водосховища території, зокрема Случ, Ікопоть, Шахівку та дрібні ставки й канали. Загалом він відповідає типовому складу риб Поділля. Переважають коропоподібні: короп, карась, лин, плітка, краснопірка. У водах Случі та Ікопоті трапляються щука, окунь, судак, минь, лин і в'юн. У заплавах водоймах та прибережних затоках розвиваються популяції йоржів, ротанів тощо. Дрібні ставки та меліоративні канали слугують розмножувальними та кормовими ділянками для багатьох видів.

Іхтіофауна регулюється природними умовами річок, зокрема сезонними паводками, рівнем води та живленням від приток. Значна частина рибних угруповань підтримується також через господарську діяльність – зариблення ставків і контроль водного середовища.

Проте склад іхтіофауни змінюється через антропогенні фактори, що призводить до появи інтродукованих та інвазійних видів риб, таких як карась сріблястий, гірчак європейський, головешка-ротань, амур білий, колючка триголкова, товстолобик білий та товстолобик строкатий.

Інвазія риб є серйозною проблемою, яка виникає під впливом природних флуктуацій, людської діяльності та навмисного вселення чужорідних видів. Вона може спричинити зменшення чисельності та зникнення цінних місцевих видів, що має значні економічні та екологічні наслідки. Інвазійні риби здатні змінювати екосистеми водойм, конкурувати з місцевими видами та виступати переносниками різних захворювань.

Земноводні представлені переважно звичайними видами: ропухою сірою, землянкою звичайною, жабами трав'яною, озерною та ставковою, а також райкою звичайною. Зрідка трапляються тритон звичайний і кумка червоночерева.

Серед плазунів найбільш поширений вуж звичайний, рідше зустрічаються ящірки прудка та живородна, а також черепаха болотяна.

Найчисельнішою групою тварин громади є безхребетні. У водоймах і заплавах ділянках трапляються одноклітинні (амеби, інфузорії, джгутикові) та багатоклітинні організми (війчасті черви, коловертки, п'явки, моховатки). Значну роль відіграють членистоногі, зокрема бабки, метелики, твердокрилі, двокрилі та веснянки. На заплавах лісах поширені наземні молюски, зокрема виноградний слимак (Європейський Червоний список), а водні молюски представлені типово річковими видами.

На сухих схилах, вододілах та у лісах домінують комахи, серед яких є види, занесені до Червоної книги України (жук-олень, ксилопа звичайна, махаон, райдужниця велика, мнемозина, бражники, сатурнія руда). Ця група тварин залишається однією з найменш вивчених у складі зообіоти громади.

Природно-заповідний фонд. Згідно з наданими Департаментом природних ресурсів та екології Хмельницької обласної державної адміністрації відомостей, на території громади розташовано 15 територій та об'єктів природно-заповідного фонду, з них 1 об'єкт загальнодержавного значення – парк пам'ятка садово-паркового мистецтва «Самчиківський парк» та 14 об'єктів місцевого значення: 4 гідрологічних заказника, 3 комплексних пам'ятки природи, 2 ботанічних пам'ятки природи, 1 парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва, 2 загальнозоологічних заказники, 2 лісових заказники місцевого значення. Загальна площа об'єктів ПЗФ складає 1425,7 га, що становить 1,79 % від площі Старокостянтинівської міської територіальної громади, а саме:

загально зоологічний заказник місцевого значення «Андронівський» - на північній околиці населеного пункту с. Андронівка, площа заказника - 55,2 га, оголошений рішенням Хмельницької обласної ради від 01.11.1996 № 2 (охоронна зона навколо об'єкта - 50 м);

гідрологічний заказник місцевого значення «Великочернятинський» - в заплаві р. Ікопоть поблизу населеного пункту с. Великий Чернятин, площа заказника - 332,4 га, оголошений рішенням Хмельницької обласної ради народних депутатів від 17.12.1993 № 3 (охоронна зона навколо об'єкта - 100 м);

гідрологічний заказник місцевого значення «Воронківський» - в заплаві р. Случ поблизу населеного пункту с. Воронківці, площа заказника - 80,56 га, оголошений рішенням Хмельницької обласної ради народних депутатів від 17.12.1993 № 3 (охоронна зона навколо об'єкта - 50 м);

геологічна пам'ятка природи місцевого значення «Зразок гранато-біотитових відкладів граніту» - між населеними пунктами с. Остропіль, с. Красносілка, с. Самчики, площа пам'ятки природи - 4,0 га, оголошена рішенням Хмельницької обласної ради народних депутатів від 04.09.1982 № 278 (охоронна зона навколо об'єкта - 15 м);

гідрологічний заказник місцевого значення «Ікопотський» - в заплаві р. Ікопоть, площа заказника - 59,6 га, оголошений рішенням Хмельницької обласної ради народних депутатів від 17.12.1993 № 3 (охоронна зона навколо об'єкта - 50 м);

ботанічна пам'ятка природи місцевого значення «Липи Костянтина Острозького» - в межах населеного пункту с. Попівці, площа - 0,0156 га, оголошена рішенням Хмельницької обласної ради від 28.03.2013 № 36-15/2013 (охоронна зона навколо об'єкта - 10 м);

лісовий заказник місцевого значення «Мацевичський» - в межах кв. 23 вид. 9, 13, 15 Самчиківського лісництва ДП «Ліси України», площа заказника - 41,0 га, оголошений рішенням Хмельницької обласної ради від 28.10.1994 № 7 (охоронна зона навколо об'єкта - 25 м);

лісовий заказник місцевого значення «Новиківський» - в межах кв. 1-7 Самчиківського лісництва ДП «Ліси України», площа заказника - 301,0 га, оголошений рішенням Хмельницької обласної ради від 04.04.2001 № 10 (охоронна зона навколо об'єкта - 100 м);

загальнозоологічний заказник місцевого значення «Пеньківський» - на відстані 1,5 км від населеного пункту с. Драчі, площа заказника - 123,6 га, оголошений рішенням Хмельницької

обласної ради народних депутатів від 01.11.1996 № 2 та змінено площу рішенням Хмельницької обласної ради від 25.12.1997 № 5 (охоронна зона навколо об'єкта - 100 м);

комплексна пам'ятка природи місцевого значення «Решнівська» - на північному заході с. Решнівка, площа - 66,4 га, оголошена рішенням Хмельницької обласної ради від 28.10.1994 № 7 (охоронна зона навколо об'єкта - 15 м);

парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення «Решнівецький парк» - в межах с. Решнівка, площа - 12,1 га, оголошений рішенням Хмельницької обласної ради від 18.12.2009 № 20-04/2009 (охоронна зона навколо об'єкта - 25 м);

парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення «Самчиківський парк» - в межах с. Самчики, площа - 18,8 га, оголошений Постановою Ради Міністрів УРСР від 29.01.1960 № 105 та змінено площу Указом Президента України від 27.07.2016 № 312/2016 (охоронна зона навколо об'єкта - 30 м);

комплексна пам'ятка природи місцевого значення «Стецьківська» - на південний захід від м. Старокостянтинів, площа - 107,6 га, оголошена розпорядженням Хмельницької обласної державної адміністрації від 28.09.1995 № 67-р (охоронна зона навколо об'єкта - 15 м);

ботанічна пам'ятка природи місцевого значення «Урочище «Баглаї» - в межах кв. 37 вид. 8 Самчиківського лісництва ДП «Ліси України», площа - 0,9 га, оголошена рішенням Хмельницької обласної ради народних депутатів від 04.09.1982 № 278 (охоронна зона навколо об'єкта - 10 м);

гідрологічний заказник місцевого значення «Росолівецький» - в межах с. Росолівці, площа заказника - 114,5 га, оголошений рішенням Хмельницької обласної ради від 21 березня 2002 року № 11 (охоронна зона навколо об'єкта - 100 м.).

Технічна документація з винесення меж в натуру (на місцевості) виготовлена на 1 об'єкт ПЗФ загальнодержавного значення (100 % від загальної кількості об'єктів загальнодержавного значення) та на 13 об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення (92,9 % від загальної кількості об'єктів місцевого значення), межі цих територій та об'єктів нанесені на відповідні планово-картографічні матеріали. Обмеження у використанні земель, відповідно до документації із землеустрою, внесені до Держгеокадастру на 2 об'єкти природно-заповідного фонду.

Території та об'єкти ПЗФ Старокостянтинівської МТГ мають важливе наукове, дендрологічне, інтродукційне, орнітологічне, природоохоронне, історико-культурне, естетичне, санітарно-гігієнічне, рекреаційне, навчальне, еколого-виховне, еколого-просвітницьке, пізнавальне значення та цінність спадку.

Режим господарського використання територій природно-заповідного фонду регламентується дією Закону України «Про природно-заповідний фонд» та Положеннями про об'єкти природно-заповідного фонду.

Екологічна мережа. Згідно з розробленою регіональною схемою екологічної мережі Хмельницької області, що затверджена рішенням Хмельницької обласної ради від 28.07.2016 № 37-7/2016, територія Старокостянтинівської міської територіальної громади входить до Случанського екокоридору та Старокостянтинівського природного ядра Хмельницької області.

Територією Старокостянтинівської міської територіальної громади проходить Галицько-Слобожанський екокоридор - сполучна територія національного рівня, яка має у своєму складі Случанський екокоридор, сполучну територію регіонального рівня.

Регіональний екокоридор Случанський проходить в центральній частині Хмельницької області, тягнеться із заходу на північний схід. Включає долину р. Случ – найбільшої притоки Горині. Случ бере початок на схилах Авратинської височини біля с. Червоний Случ Теофіпольського району Хмельницької області, протікає по території Хмельницької та Житомирської областей. Густота річкової сітки складає 0,60 км/км². Площа басейну річки становить 5,02 тис. км². Довжина екокоридору в межах Хмельницької області складає 125 км (загальна – 451 км). Від витoku річки до с. Кузьмин він має східний напрямок, а далі повертає на північний схід. У межах верхньої течії р. Случ екокоридор проходить по горбистій місцевості з абсолютними висотами до 320 м. Тут переважають такі форми рельєфу, як балки, міжбалочні ували та широкі заболочені заплави, на яких побудовано багато ставків. Екокоридор у межах середньої і нижньої течії р. Случ в Хмельницькій області тягнеться рівнинною місцевістю з абсолютними висотами до 270 м. Ландшафти екокоридору лісостепові. Старокостянтинівська рівнина сформувалась значною мірою під впливом р. Случ, має терасову природу. Поблизу м. Старокостянтинів долина різко звужується, оскільки річка врізається в кристалічні породи. Її береги стають скелястими.

Случанський екокоридор проходить територією Волочиського, Теофіпольського, Красилівського та Старокостянтинівського районів Хмельницької області, перетинає м. Старокостянтинів та 63 села. Екокоридор з'єднує між собою із заходу на схід 3 природних ядра: Авратинське, Верхньопобузьке та Старокостянтинівське. На заході Случанський екокоридор з'єднується через Авратинське ядро з Південнобузьким екокоридором національного значення та зі Збручанським екокоридором регіонального значення, а через долину річки Полкви – з регіональним Горинським. В центральній частині області через територію проектованого національний природний парк «Верхнє Побужжя» (Верхньобузьке природне ядро) Случанський екокоридор сполучається з Південнобузьким національним та Бужоцько-Бузько-Вовксько-Смотрицьким місцевого значення коридорами. На сході Случанський екокоридор продовжується по території Житомирщини. Головні притоки р. Случ (Хомора, Ікопоть, Деревичка, Ладийка, Мшанецька Руда, Грабарка та ін.) є сполучними територіями місцевого рівня. Територією Старокостянтинівської міської територіальної громади проходить Галицько-Слобожанський екокоридор - сполучна територія національного рівня, яка має у своєму складі Случанський екокоридор, сполучну територію регіонального рівня. До Случанського екокоридору на території громади входить природне ядро регіонального рівня Старокостянтинівське у складі об'єктів природно-заповідного фонду:

- гідрологічний заказник місцевого значення «Ікопотський»;
- комплексна пам'ятка природи місцевого значення «Стецьківська»;
- комплексна пам'ятка природи місцевого значення «Решнівська»;
- комплексна пам'ятка природи місцевого значення «Урочище «Новики»»;
- гідрологічний заказник місцевого значення «Воронківський».

Території, зарезервовані з метою наступного заповідання, території Смарагдової мережі, водно-болотні угіддя міжнародного значення, біосферні резервати програми ЮНЕСКО "Людина і біосфера", об'єкти всесвітньої спадщини ЮНЕСКО на території Старокостянтинівської міської територіальної громади відсутні.

Земельні та мінерально-сировинні ресурси. Сучасний ґрунтовий покрив на території Старокостянтинівської міської територіальної громади сформувався під впливом ґрунтоутворних порід, рельєфу, клімату, рослинного покриву та господарської діяльності людини. Ґрунтоутворні породи – це леси і лесовидні суглинки, піски, супіски, вапняки, глини, алювіальні відклади. На території з рівнинним рельєфом і лісостеповою рослинністю вони стали основою для формування різних типів ґрунтів. На лесах і лесовидних суглинках утворилися чорноземні і сірі лісові ґрунти; на твердих карбонатних породах – дерново-карбонатні, на алювіальних відкладах в долинах рік - лучні, лучно-болотні і торфоболотні ґрунти.

Найбільшу площу займають лісостепові опідзолені ґрунти, які об'єднують такі підтипи; світло-сірі і сірі лісові, темно-сірі і чорноземи опідзолені.

Загальна площа земельного фонду громади – 79086,0 га. Характеристика та структура земельного фонду громади:

землі запасу – 4969,8 га, невитребувані паї – 2035,5 га;

землі сільськогосподарського призначення – 68950,4 га, землі промислового призначення – 163,2 га;

державні землі – 1856,3 га, землі Міністерства Оборони України – 648,4 га.

Землі високопродуктивні. За площею та біопродуктивним потенціалом земельного фонду регіон є одним із провідних в області, а за природними умовами розділяється на 4 агроґрунтових райони. Серед ґрунтів найчастіше зустрічаються: чорноземи глибокі, малогумусні, сірі та світло-сірі, опідзолені, а також у невеликій кількості дерново-глейові і торфові. У загальній структурі земельного фонду 86 відсотків займають сільськогосподарські угіддя, розорюваність яких – понад три чверті. Їх основу складають чорноземи глибокі, темно-сірі, опідзолені ґрунти та чорноземи опідзолені, лучно-чорноземні та лучні.

Гумусовий горизонт має невелику товщину, вміст гумусу незначний (1,5-2,2%). Ґрунти безструктурні, мають кислу реакцію, малий вміст поживних речовин і тому потребують вапнування, внесення добрив.

Темно-сірі опідзолені ґрунти займають вирівняні ділянки вододілів і пологі схили в центральній та південній частинах області. Вони менше опідзолені, ніж попередні ґрунти, мають глибший гумусовий шар (55-65 см), у верхній частині якого міститься до 2,9-3,1% гумусу. Ці ґрунти мають кращу структуру, значний вміст поживних речовин і тому інтенсивно використовуються у сільському господарстві. Для збільшення поживних речовин у цьому ґрунті необхідне систематичне внесення органічних і мінеральних добрив.

Чорноземи опідзолені розташовані в центральній і південній частинах області. Вони утворилися на вирівняних плато під лісовою і степовою рослинністю, мають глибокий гумусовий шар (80-90 см), вміст гумусу в верхньому горизонті – 3,0-4,0%.

Карта ґрунтів Хмельницької області відображена на рисунку 3

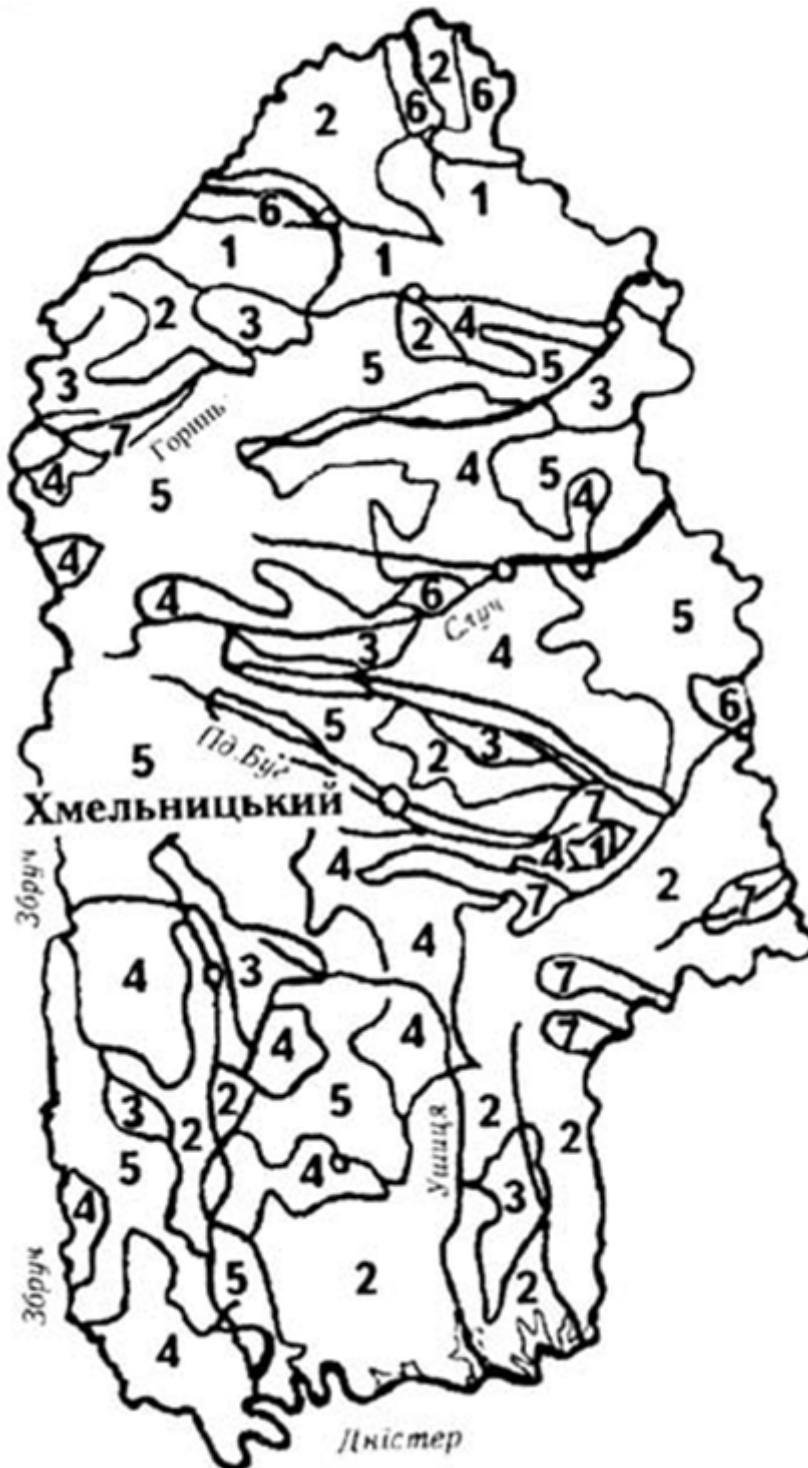

Рисунок 3. Карта ґрунтів Хмельницької області:

- 1- дерново-підзолисті;
- 2- ясно-сірі і сірі лісові;
- 3- темно-сірі опідзолені;
- 4- чорноземи опідзолені;
- 5- чорноземи типові малогумусні і слабогумусовані;
- 6- лучні, лучно-болотні та болотні;
- 7- торфово-болотні і торф'яники низинні.

Внаслідок інтенсивного використання поступово погіршуються властивості чорноземів, насамперед, структура і водно-повітряний режим. Для підвищення врожайності сільськогосподарських культур необхідне внесення органічних і мінеральних добрив, правильна організація сівозмін та ін.

Найродючішими є чорноземи типові. Вони утворилися на лесах і лесовидних суглинках під степовою рослинністю в південно-західній і центральній частинах області. Переважають малогумусні (4-4,5% гумусу) і середньогумусні (біля 8% гумусу) чорноземи. Глибина гумусового горизонту 80-90 см. Вони мають сприятливі фізичні властивості, добре забезпечені поживними речовинами.

Лучно-чорноземні ґрунти поширені невеликими масивами по всій території. Вони сформувалися на лесових відкладах давніх долин та їх терас з неглибоким заляганням ґрунтових вод. Ці ґрунти мають глибокий гумусовий шар (понад 90 см), значну кількість гумусу (5-6%) у верхньому горизонті, багато поживних речовин і є сприятливими для вирощування різноманітних сільськогосподарських культур, особливо овочевих. Нижні горизонти такого ґрунту оглеєні у вигляді сивих і бурих плям, що створює несприятливі умови для росту плодкових дерев. Тому для вирощування садів ці ґрунти непридатні.

Лучні ґрунти утворилися на наносах в долинах рік і балок у глибоких зниженнях на плато, де ґрунтові води підходять близько до поверхні. Як і чорноземи, мають глибокий гумусовий шар (50-70 см), містять 4 -5% гумусу і багато поживних речовин. Але вони постійно перезволожені, і в них відбуваються процеси оглеєння. Основні площі цих ґрунтів зайняті луками, розорюється незначна їх частина. Для використання під орні землі їх треба осушити, але це не завжди ефективно.

Лучно-болотні ґрунти сформувалися в днищах балок і заплавах рік – на перезволожених ділянках. Вони подібні до лучних, але процеси оглеєння охоплюють всі шари ґрунту – аж до материнської породи. У верхньому шарі міститься від 3 до 5% гумусу. Зайняті луками.

Болотні поширені в знижених ділянках заплавл, днищ балок і лощин стоку (переважно в північній і центральній частинах області). Вони утворилися на алювіальних відкладах при надмірному зволоженні під трав'янисто-моховою болотною рослинністю. Мають великий вміст поживних речовин, але форм, які доступні для рослин, дуже мало. Використовувати ці ґрунти для сільськогосподарського виробництва можна тільки після осушення.

ґрунтовий покрив сприятливий для вирощування сільськогосподарських культур лісостепової зони. Значної шкоди родючості ґрунтів завдає водна ерозія. Розвитку ерозійних процесів (утворенню ярів) сприяє інтенсивне розорювання схилів горбів. Для зменшення ерозійних процесів на таких ділянках насаджують полежахисні лісосмуги, будують гідротехнічні споруди, проводять поперечну оранку схилів.

Мінерально-сировинні ресурси представлені значними покладами гранітів, вапняків, глини, піску, які мають промислове значення. Граніти та вапняки залягають близько до поверхні землі, що дозволяє вести їх кар'єрний видобуток. Цьому сприяють як кристалічні породи щита, так і осадові відклади його західного схилу. Будівельні корисні копалини представлені покладами гранітів і каоліну, що зосереджені в межах щита, та вапняків, цегельно-черепичних глин і суглинків, крейди, мергелів, пісків, пісковиків, гіпсу, бентонітових глин осадового чохла плити. На території громади розміщений кар'єр з видобутку граніту (відкрита розробка). Граніт в основному переробляють на щебінь для дорожнього будівництва. Загалом запаси граніту і магматиту складають понад 15 млн.м³ та

розраховані на 56 років розробки (при середньому видобутку твердої маси 280 тис.м³ в рік). Цілкові відсутні металеві мінеральні ресурси, а з числа горючих є лише незначні поклади торфу.

Відходи. На території Старокостянтинівської міської територіальної утворюються всі види побутових відходів, а саме: тверді, великогабаритні, ремонтні та рідкі, окремі компоненти, що є у складі твердих побутових відходів, включаючи небезпечні відходи.

Утворювачем відходів є населення, що проживає в багатоквартирних будинках з усіма видами благоустрою та в одноквартирних будинках з присадибною ділянкою без централізованого теплопостачання, водопостачання та водовідведення, бюджетні заклади, організації та підприємства небюджетної форми фінансування. Окрему групу становлять відходи, що утворюються внаслідок будівельних, ремонтних і сільськогосподарських робіт.

Розрахункові річні об'єми утворення побутових відходів в Старокостянтинівській МТГ станом на 2024 рік становлять 221,2 тис.м³. Відходи побутові – всього 221,2 тис. м³, з яких:

- тверді побутові відходи – 74,4 тис. м³;
- великогабаритні відходи – 2,78 тис. м³;
- ремонтні відходи – 1,91 тис. м³;
- небезпечні відходи – 0,64 тис. м³;
- рідкі відходи – 141,5 тис. м³.

За категоріями утворювачів відходів розрахункові річні об'єми утворення твердих побутових відходів становлять:

- населення утворює 60,9 тис. м³ (81,9 %) відходів, в тому числі населення багатоквартирних будинків – 33,8 тис. м³ (45,4 %) та населення садибної забудови – 27,1 тис. м³ (36,5 %),
- бюджетні організації – 2,3 тис. м³ (3,1 %) та приватні організації – 11,2 тис. м³ (15,1 %).

Організація та порядок збирання, перевезення, перероблення побутових відходів відповідно до встановлених державних правил і норм проводиться за єдиною планово-регулярною системою.

Ефективність та раціональність системи збирання побутових відходів забезпечується виконанням даної роботи спеціалізованим підприємством з вивезення побутових відходів (твердих та рідких) – Старокостянтинівським комбінатом комунальних підприємств (Старокостянтинівський ККП).

Рівень охоплення планово-регулярною системою санітарного очищення в місті Старокостянтинів становить 100 %. Для збору твердих побутових відходів застосовується як планово-подвірна так і планово-поквартирна системи збирання побутових відходів.

Планово-подвірна система збирання побутових відходів (контейнерний метод збору відходів) застосовується для збору відходів від населення багатоквартирних будинків організацій, установ, закладів та частково населення садибної забудови.

Планово-поквартирна системи збирання побутових відходів застосовується для збору відходів в зонах садибної забудови за безконтейнерним методом збору побутових відходів з використання пакетів для сміття.

По окремих установах, закладах та організаціях, вивіз твердих побутових відходів здійснюється за заявочною системою.

Збирання ремонтних і великогабаритних відходів здійснюється за заявочною системою. Збирання рідких відходів здійснюється також за заявочною системою.

Таким чином від організацій, установ і закладів, жителів багатоквартирної забудови вивезення ТПВ здійснюється за сучасною планово-регулярною (планово-подвірною) системою, при якій утворювачі відходів в зручний для себе час виносять відходи в контейнери, де відходи за графіком завантажуються в сміттєвози і вивозяться для розміщення на полігоні.

Для мешканців садибної забудови вивезення ТПВ здійснюється за планово-регулярною (планово-поквартирною) системою, однак застосування планово-поквартирної системи менш зручне для мешканців, що змушує їх виносити відходи лише в певний встановлений день тижня згідно з розробленими графіками і маршрутами руху сміттєвозного транспорту..

У місті Старокостянтинів впроваджується збирання окремих компонентів твердих побутових відходів на:

- контейнерних майданчиках де розміщено 4-х секційні зблоковані контейнери, місткістю 1,1 м³ для збирання пластику, целофану, скла та паперу;
- загальних контейнерних майданчиках де встановлено спеціальні контейнери-сітки місткістю 1,5 м³ для роздільного збирання вторинної сировини (ПЕТ-відходи – жовті контейнери і скло – зелені контейнери) та стандартні контейнери місткістю 1,1 м³ для збирання змішаних відходів – 16 майданчиків.

Оператором у сфері збирання, перевезення та утилізації побутових відходів на території Старокостянтинівської міської територіальної громади за результатами конкурсного відбору визначено комунальне підприємство комбінат комунальних підприємств Старокостянтинівської міської ради. Наказом по комунальному підприємству затверджено графіки та маршрути руху сміттєвозного транспорту в населених пунктах громади.

Склад побутових відходів є переважно змішаним: органічна фракція (харчові рештки) становить приблизно 40 – 45 %, папір і картон – до 15 %, полімери – близько 12 %, скло – до 10 %, інші матеріали – решту. Відсутність системи попереднього сортування призводить до того, що більшість компонентів, придатних для перероблення, потрапляють на полігон захоронення.

Збирання й транспортування відходів здійснюється спеціалізованим транспортом комунального підприємства. Автопарк включає сміттєвози різних типів і вантажопідйомності, значна частина техніки є морально та фізично зношеною.

Регулярність вивезення відходів підтримується за рахунок планово-маршрутної системи, яка враховує щільність забудови, кількість контейнерних майданчиків та віддаленість полігону.

У центральних районах міста вивезення відходів здійснюється 2–3 рази на тиждень, у приватному секторі – не рідше одного разу на тиждень.

Вивезення твердих побутових відходів здійснюється на Старокостянтинівській міській полігон твердих побутових відходів. Проводиться ліквідація сміттєзвалищ сільських населених пунктів громади (сміттєзвалищ колишніх сільських рад). Програмою передбачено виготовлення документації на земельні ділянки та розроблення проектів рекультивациі на сміттєзвалища, які неможливо ліквідувати шляхом вивезення (сміттєзвалища колишніх сільських рад в селах Воронківці, Самчики, Росолівці, Киселі, Григорівка).

Діючий полігон твердих побутових відходів експлуатується з 1965 року, отримано Державний акт на право користування земельною ділянкою, серія I- ХМ №000899, площа полігону становить 4,61 га.

Розробляється проєктно - кошторисна документація за проєктом «Реконструкція полігону твердих побутових відходів міста Старокостянтинова Хмельницької області», згідно з яким планується встановлення системи вилучення біогазу та відведення фільтрату.

На полігон твердих побутових відходів приймаються побутові відходи мешканців житлових будинків, адміністративних і громадських установ та організацій, підприємств торгівлі і громадського харчування, закладів культури і мистецтва, навчальних та лікувально-профілактичних закладів та інших підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності, вуличний та садово-парковий змет і листя, а також подрібнені будівельні відходи і промислові відходи III та IV класів небезпеки, крім рідких побутових відходів та небезпечних відходів у складі побутових відходів.

На даний час проведено обвалування полігону з встановленням огорожі, облаштовано системи освітлення та відеоспостереження, контрольно- пропускний пункт, в'їзну дорогу на територію полігону, протипожежний резервуар, проводиться будівництво однієї з двох карт полігону. Контрольно- пропускний пункт обладнаний приладом для здійснення дозиметричного контролю під час приймання відходів. Вивезені на полігон відходи ущільнюються двома бульдозерами та проводиться пошарова ізоляція відходів ґрунтом. Згідно розробленого проєкту планується встановлення сортувальної лінії, що дозволить максимально здійснювати відділення ресурсоцінних компонентів відходів, які йтимуть в подальшому на переробку.

Збирання рідких побутових відходів здійснюється за заявковим принципом, приймання на утилізацію рідких побутових відходів здійснюється на очисних спорудах комунального підприємства водопровідно-каналізаційного господарства «Водоканал» Старокостянтинівської міської ради. У житлових районах, не під'єднаних до централізованої каналізації, збір рідких побутових відходів здійснюється за допомогою асенізаційних машин. Обсяги їхнього вивезення становлять у середньому 50 – 70 м³ на добу.

Осад стічних вод міських очисних споруд комунального підприємства водопровідно-каналізаційного господарства «Водоканал» Старокостянтинівської міської ради переважно складається. Відділені на етапі механічної очистки стічних вод (на пісколовках) дрібні тверді фракції (пісок тощо) видаляється на міський полігон ТПВ, відпрацьований активний мул та осад відводиться на мулові майданчики, складається.

Відповідно до проєкту Регіонального плану управління відходами в Хмельницькій області до 2030 року, на території Старокостянтинівської міської територіальної громади, яка за кластерним розподілом відноситься до центрального кластеру, передбачається встановлення 2-х сміттєперевантажувальних станцій з відвезенням зібраних відходів на регіональний об'єкт з перероблення відходів (сміттєспалювальний завод, регіональний полігон). При затвердженні Регіонального плану управління відходами у Хмельницькій області до 2030 року буде розроблятися місцевий план управління відходами з урахуванням кластерного підходу до вирішення питання поводження з твердими побутовими відходами.

Зі вступом в дію Закону України «Про управління відходами» в 2024 році Старокостянтинівська міська територіальна громада перейшла на публічний договір з

управління побутовими відходами, що має підвищити рівень охоплення послугою та прозорість тарифоутворення.

Отже, стан системи управління відходами у Старокостянтинівській МТГ характеризується низкою проблем, що гальмують її ефективність і можуть становити загрозу екологічній безпеці регіону. Основні з них: застаріла інфраструктура збору та захоронення відходів, недостатній рівень роздільного збору, неповне охоплення населення послугами з вивезення ТПВ (частина приватного сектору не уклала договорів або самостійно видалає відходи, що сприяє виникненню стихійних звалищ), відсутність потужностей для оброблення будівельних відходів і відходів руйнації. Крім того, техногенні воєнні відходи (рештки збитих дронів і ракет) містять небезпечні сполуки, що вимагає створення спеціальних процедур їх збирання, ідентифікації та видалення спільно з Державною службою надзвичайних ситуацій.

Безпека життєдіяльності населення та його здоров'я. На території Старокостянтинівської МТГ нараховується 8 підприємств, що відносяться до об'єктів підвищеної небезпеки (ОПН), з них 1 класу небезпеки – 1 од., 2 класу небезпеки – 1 од., решта 6 од. – 3 класу небезпеки. В таблиці 5 представлено об'єкти на території Старокостянтинівської міської територіальної громади, які у 2024 році за результатами ідентифікації об'єктів підвищеної небезпеки через Державний електронний реєстр об'єктів підвищеної небезпеки віднесено до об'єктів підвищеної небезпеки.

Таблиця 5

№ з/п	Найменування юридичної особи або фізичної особи підприємця	Місцезнаходження об'єкта	Клас ОПН
1	ТОВ «ЕНСЕЛКО АГРО»	Григорівська сільська рада	1 клас
2	ТОВ «ЕНСЕЛКО АГРО»	с. Сахнівці, вул. Центральна, 61	3 клас
3	ТОВ «ВЕСТ ПЕТРОЛ МАРКЕТ»	м. Старокостянтинів, вул. Соборна, 127	3 клас
4	ТОВ «СТАРОКОСТЯНТИНІВСЬКИЙ ОЛІЙНО-ЕКСТРАКЦІЙНИЙ ЗАВОД»	м. Старокостянтинів, вул. Івана Франка, 55	2 клас
5	ПрАТ «УКРАГРО НПК»	м. Старокостянтинів, вул. Веснянське шосе, 1	3 клас
6	ТОВ «АВАНТАЖ-7»	м. Старокостянтинів, вул. Героїв Небесної Сотні, 1/11	3 клас
7	ТОВ «КОНОНІВСЬКИЙ ЕЛЕВАТОР»	м. Старокостянтинів, вул. Веснянське шосе, 5	3 клас
8	ТОВ «ПЕТРОЛ КОНТРАКТ»	м. Старокостянтинів, вул. Соборна, 127	3 клас

За результатами оцінки екологічних умов проживання населення Старокостянтинівської міської територіальної громади згідно з показниками територіальної концентрації виробництва, господарського освоєння земель, густоти населення, хімічного та радіаційного забруднення природного середовища - атмосферного повітря, природних вод, ґрунтів, природних умов (ступеня ураженості території несприятливими природно-антропогенними процесами) територію громади віднесено до ділянок, що характеризуються

задовільними або помірно сприятливими умовами проживання населення (джерело: карта «Екологічна ситуація України», режим посилання : <https://geomap.land.kiev.ua/ecology-13.html>). У зв'язку з цим важливими є дані щодо здоров'я населення.

На значній площі території громади спостерігається підвищене залягання рівня ґрунтових вод (1 м - 2,5 м) та затоплення паводковими водами 1% забезпечення. В межах заплавл річок та потічків виділяються значні за площею заболочені ділянки. Ділянки з крутими ухилами поверхні займають малі локальні площі. Місто Старокостянтинів розташоване в межах території з найбільшою ймовірністю розвитку ґрунтів I типу осідання. Вони мають локальний прояв і графічно не виражені. В плані сейсмічної характеристики територія громади відноситься до несейсмічної зони (5 балів).

Ще однією проблемою є затоплення і підтоплення територій міста під час зливових дощів, що спричиняє змив з території забруднюючих речовин та забруднення ними поверхневих вод та ґрунтів.

Безпека життєдіяльності та стан здоров'я населення є одним із ключових показників соціально-економічного розвитку громади, що безпосередньо залежить від екологічної ситуації, якості питної води, стану атмосферного повітря, санітарно-епідемічних умов та рівня доступу до медичних і соціальних послуг.

Для Старокостянтинівської міської територіальної громади ці аспекти мають особливе значення, оскільки територія поєднує як сільські, так і урбанізовані населені пункти з різною інфраструктурною забезпеченістю.

Оцінка сучасного стану безпеки життєдіяльності включає аналіз демографічних, медичних, соціальних і екологічних факторів, що впливають на рівень захворюваності, комфорт проживання та здатність громади реагувати на надзвичайні ситуації.

Старокостянтинівська громада має тенденцію до поступового скорочення чисельності населення, що обумовлено природним спадом та міграційними процесами. Переважає населення старшого віку – понад чверть мешканців громади становлять люди старше 60 років. Це зумовлює підвищену потребу в медичних послугах, соціальній підтримці та розширенні системи профілактики хронічних захворювань.

На території громади діють заклади первинної медико-санітарної допомоги та вторинної ланки медичної допомоги: комунальне некомерційне підприємство "Старокостянтинівський центр первинної медико-санітарної допомоги" Старокостянтинівської міської ради Хмельницького району Хмельницької області та Комунальне некомерційне підприємство «Старокостянтинівська багатопрофільна лікарня» Старокостянтинівської міської ради. Основні проблеми медичних закладів - це нестача медичних кадрів, відсутність спеціалістів вузького профілю, недостатній рівень профілактичних оглядів. Наявна медична інфраструктура здебільшого не забезпечує потреб населення у повному спектрі медичних послуг в сільських населених пунктах, що негативно впливає на загальний рівень здоров'я населення громади. В умовах воєнного стану зростає рівень психологічного навантаження серед населення, особливо серед внутрішньо переміщених осіб, ветеранів, дітей і людей похилого віку.

КНП «Старокостянтинівський ЦПМСД» включає в себе 12 амбулаторій загальної практики сімейної медицини, що розташовані в сільських районах, та 39 медичних пунктів тимчасового базування. У цій установі працює 32 лікарі, що складає 66 % від загальної чисельності медичного персоналу.

В складі КНП «Старокостянтинівська багатопрофільна лікарня» медична допомога надається в консультативно-діагностичній та стоматологічній поліклініці, терапевтичному, неврологічному, кардіологічному, травматологічному, офтальмологічному, акушерському, гінекологічному, хірургічному, інфекційному, дитячому відділеннях, відділенні анестезіології та інтенсивної терапії та у відділенні невідкладної (екстреної) медичної допомоги. Проводиться широкий спектр ультразвукових, рентгенологічних, лабораторних, ендоскопічних досліджень.

Для вивчення впливу стану навколишнього середовища на здоров'я населення використовували «Звіт про захворювання, зареєстровані у хворих, які проживають у районі лікувально-профілактичного закладу» за формою № 12, затвердженою Наказом МОЗ України із змінами від 10.07.2007 № 378.

Загальна чисельність населення в громаді станом на 01.01.2025 р. складає 49626 осіб, станом на 01.01.2024 р. – 50170 осіб, станом на 01.01.2023 р. – 50610 осіб.

У межах Старокостянтинівської міської територіальної громади **загальна захворюваність дітей** віком від 0 до 14 років у 2024 році становила 5855 на 1000 осіб від загальної кількості населення громади. У 2023 році – 4638 на 1000 осіб від загальної кількості населення громади. Стан захворюваності дітей віком **0-14** років по Старокостянтинівській міській територіальній громаді за 2022-2024 роки представлений у таблиці 6.

Таблиця 6

№ з/п	Назва	2024		2023		2022	
		Зареєстровано осіб із захворюванням (усього)	Загальна захворюваність	Зареєстровано осіб із захворюванням (усього)	Загальна захворюваність	Зареєстровано осіб із захворюванням (усього)	Загальна захворюваність
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Усі хвороби	5855	117,98	4638	92,45	4554	89,98
2	Деякі інфекційні та паразитарні хвороби, A00-B99	131	2,64	132	2,63	153	3,02
3	Новоутворення, C00-D48	2	0,04	2	0,04	3	0,06
4	Хвороби крові, кровотворних органів і окремі порушення із залученням імунного механізму, D50-D89	128	2,58	142	2,830377	168	3,32
5	Хвороби ендокринної системи, розлади харчування, порушення обміну речовин E00-E90	142	2,86	140	2,79	194	3,83
6	Хвороби нервової системи G00-G99	34	0,68	-	-	-	-

1	2	3	4	5	6	7	8
7	Хвороби ока та придаткового апарату H00-H59	79	1,59	59	1,18	57	1,13
8	Хвороби вуха та соскоподібного відростку H60-H95	32	0,64	19	0,38	21	0,42
9	Хвороби системи кровообігу I00-I99	92	1,85	94	1,87	96	1,90
10	Хвороби органів дихання J00-J99	4831	97,35	3654	72,83	3417	67,52
11	Хвороби органів травлення K00-K93	181	3,65	191	3,81	226	4,47
12	Хвороби шкіри та підшкірної клітковини L00-L99	61	1,23	57	1,14	46	0,91
13	Хвороби кістково-м'язової системи та сполучної тканини M00-M99	34	0,68	33	0,66	47	0,93
14	Хвороби сечостатевої системи N00-N99	87	1,75	92	1,83	102	2,02
15	Окремі стани, що виникають в перинатальному періоді P05-P96	-	-	-	-	-	-
16	Уроджені аномалії, деформації і хромосомні порушення Q00-Q99	21	0,42	23	0,46	24	0,47

Аналіз статистики захворювань дітей віком від 0 до 14 років громади свідчить про те, що у 2024 році структуру загальної захворюваності визначають хвороби органів дихання – 82,5 % від усіх звернень (97,35 із 117,98 на 100 дітей). Далі з істотно меншими внесками йдуть хвороби органів травлення – 3,1 %, ендокринні порушення – 2,4 %, хвороби крові та імунітету – 2,2 %, деякі інфекційні та паразитарні – 2,2 %, хвороби сечостатевої системи – 1,5 %, системи кровообігу – 1,6 %, ока – 1,3 %, шкіри – 1,0 %. В порівнянні з 2022 роком загальна захворюваність зросла на 31 %, причому респіраторні хвороби – на 44 %, тоді як хвороби органів травлення (мінус 18 %), інфекційні (мінус 13 %), ендокринні (мінус 25 %) і гематологічні (мінус 22 %) зменшилися; помірно зросла кількість очних (плюс 41 %) та шкірних (плюс 35 %) захворювань. Це вказує на домінуючу роль респіраторної патології у формуванні навантаження та потребу цільових профілактичних заходів саме в цій групі. Пріоритет профілактики (вакцинація від грипу/пневмококу, вентиляція класів, контроль якості повітря, сезонний моніторинг). Стійке (хоч і невелике) зростання офтальмо- та ЛОР-патологій потребує скринінгу зорових порушень, алергопрограм.

Загальна захворюваність підлітків (15-17 років включно) за 2022-2024 роки у Старокостянтинівській міській територіальній громаді залишається високою і представлена в таблиці 7.

Таблиця 7

№ з/п	Назва	2024		2023		2022	
		Зареєстровано осіб із захворюванням (усього)	Загальна захворюваність	Зареєстровано осіб із захворюванням (усього)	Загальна захворюваність	Зареєстровано осіб із захворюванням (усього)	Загальна захворюваність
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Усі хвороби	1673	33,71	1358	27,07	1223	24,17
2	Деякі інфекційні та паразитарні хвороби, A00-B99	3	0,06	6	0,12	10	0,19
3	Новоутворення, C00-D48	1	0,02	1	0,02	-	-
4	Хвороби крові, кровотворних органів і окремі порушення із залученням імунного механізму, D50-D89	14	0,28	16	0,32	18	0,36
5	Хвороби ендокринної системи, розлади харчування, порушення обміну речовин E00-E90	34	0,68	34	0,68	38	0,75
6	Хвороби нервової системи G00-G99	22	0,44	26	0,52	29	0,57
7	Хвороби ока та придаткового апарату H00-H59	41	0,83	38	0,76	36	0,71
8	Хвороби вуха та соскоподібного відростку H60-H95	23	0,46	14	0,28	13	0,26
9	Хвороби системи кровообігу I00-I99	44	0,89	46	0,92	51	1,01
10	Хвороби органів дихання J00-J99	1233	24,85	934	18,62	743	14,68
11	Хвороби органів травлення K00-K93	142	2,86	144	2,87	161	3,18
12	Хвороби шкіри та підшкірної клітковини L00-L99	45	0,91	19	0,38	19	0,37

1	2	3	4	5	6	7	8
13	Хвороби кістково-м'язової системи та сполучної тканини M00-M99	33	0,66	32	0,64	43	0,85
14	Хвороби сечостатевої системи N00-N99	31	0,62	39	0,78	53	1,05
15	Окремі стани, що виникають в перинатальному періоді P05-P96	-	-	-	-	-	-
16	Уроджені аномалії, деформації і хромосомні порушення Q00-Q99	7	0,14	9	0,18	9	0,18
	Травми, отруєння та деякі інші наслідки дії зовн. причин S00-T98	-	-	-	-	-	-

Високий рівень захворюваності органів дихання пояснюється включенням у цю категорію гострих фарингітів, тонзилітів, ларингітів, трахеїтів, пневмоній, хронічних хвороб мигдалини та аденоїдів та бронхіальної астми. За цією нозологією слід окремо виділити розподіл захворюваності за пневмонією та бронхіальною астмою, як найбільш залежних захворювань від стану повітря.

Аналіз статистики захворювань підлітків віком від 15 до 17 років громади свідчить про те, що у 2024 році структуру загальної захворюваності визначають хвороби органів дихання – 73,7 %, далі органів травлення – 8,5 %, помітно менші частки мають хвороби шкіри – 2,7 %, ока – 2,5 %, системи кровообігу – 2,6 %. Отже, профіль захворюваності визначається респіраторними нозологіями, тоді як інфекційні та ендокринні зберігають низькі показники.

Загальна захворюваність дорослих (18 років і старші) по Старокостянтинівській міській територіальній громаді залишається високою. У 2024 році структуру звернень формують переважно хвороби системи кровообігу – 44,1 %, органів травлення – 21,5 %, органів дихання – 14,5 % та кістково-м'язової системи – 7,6 %. Менші внески: ендокринні – 2,0 %, хвороби крові – 2,0 %, інфекційні – 2,0 %, сечостатеві – 1,9 %, нервові – 1,5 %; інші нозології сукупно – менше 2 %. Стан захворюваності дорослих (18 років і старші) по Старокостянтинівській міській територіальній громаді за 2022-2024 роки представлено у таблиця 8.

Таблиця 8

№ з/п	Назва	2024		2023		2022	
		Зареєстровано осіб із захворюванням (усього)	Загальна захворюваність	Зареєстровано осіб із захворюванням (усього)	Загальна захворюваність	Зареєстровано осіб із захворюванням (усього)	Загальна захворюваність
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Усі хвороби	26021	524,34	28655	571,16	41966	829,20

1	2	3	4	5	6	7	8
2	Деякі інфекційні та паразитарні хвороби, A00-B99	518	10,44	521	10,39	599	11,84
3	Новоутворення, C00-D48	-	-	-	-	-	-
4	Хвороби крові, кровотворних органів і окремі порушення із залученням імунного механізму, D50-D89	520	10,48	518	10,32	542	10,71
5	Хвороби ендокринної системи, розлади харчування, порушення обміну речовин E00-E90	529	10,66	569	11,34	629	12,43
6	Хвороби нервової системи G00-G99	383	7,72	212	4,23	188	3,71
7	Хвороби ока та придаткового апарату H00-H59	154	3,10	129	2,57	128	2,53
8	Хвороби вуха та соскоподібного відростку H60-H95	82	1,65	87	1,73	93	1,84
9	Хвороби системи кровообігу I00-I99	11472	231,17	13661	272,29	23923	472,69
10	Хвороби органів дихання J00-J99	3774	76,05	4486	89,42	5316	105,04
11	Хвороби органів травлення K00-K93	5588	112,60	5552	110,67	7238	143,02
12	Хвороби шкіри та підшкірної клітковини L00-L99	41	0,83	47	0,94	62	1,23
13	Хвороби кістково-м'язової системи та сполучної тканини M00-M99	1985	39,99	2177	43,39	2501	49,42
14	Хвороби сечостатевої системи N00-N99	498	10,03	591	11,78	625	12,35
15	Окремі стани, що виникають в перинатальному періоді P05-P96	-	-	-	-	-	-
16	Уроджені аномалії, деформації і хромосомні порушення Q00-Q99	38	0,77	68	1,36	78	1,54

1	2	3	4	5	6	7	8
17	Травми, отруєння та деякі інші наслідки дії зовн. причин S00-T98	-	-	-	-	-	-

За 2022–2024 роки загальна захворюваність знизилась на 36,8 %. Найбільше скорочення показників захворюваності продемонстрували такі захворювання: кровообігу – на 51,1 %, шкіри – на 32,5 %, дихання – на 27,6 %, травлення – на 21,3 %, сечостатевої – на 18,8 %, кістково-м'язові – на 19,1 %, ендокринні – на 14,2 %, інфекційні на –11,8 %. Збільшилась кількість нервових розладів +108 % та захворювань ока +22,5 %, що потребує цільових профілактичних програм.

Рівень захворювань системи кровообігу помітно збільшується у віковій категорії 18 років і старше. У цій групі хвороб окремо виділяють наступні: хронічні ревматичні хвороби серця; гіпертонічна хвороба (всі форми); гіпертонічна хвороба (без ішемічної хвороби серця та судинних уражень мозку); ішемічна хвороба серця; ішемічна хвороба серця з гіпертонічною хворобою; із загальної кількості хворих на ішемічну хворобу – хворі на стенокардію; цереброваскулярні хвороби; цереброваскулярні хвороби з гіпертонічною хворобою; інсульти (усі форми); інсульти з гіпертонією.

Об'єкти культурної спадщини. На території Старокостянтинівської міської територіальної громади знаходяться 77 пам'яток та об'єктів культурної спадщини:

пам'ятки та об'єкти культурної спадщини за видом «Історія» – 52 об'єкта;

пам'ятки та об'єкти культурної спадщини за видом «Архітектура та містобудування» – 4 об'єкта:

- 1) Замок князя Острозького 1571 року;
- 2) Комплекс споруд оборонної башти:
Оборонна башта XVI ст.,
Костьол (руїни) 1612 р;
- 3) Костьол 1754 року;
- 4) Садиба Самчики:
Палац початок XIX ст.,
Китайський будинок початок XIX ст.,
Брама та прибрамні будинки початок XIX ст.

пам'ятки та об'єкти культурної спадщини за видом «Археологія» – 21 об'єкт.

На території Старокостянтинівської міської територіальної громади об'єкти всесвітньої спадщини ЮНЕСКО відсутні.

Прогнозні зміни, якщо документ державного планування не буде затверджено. У разі незатвердження Програми зросте ризик погіршення стану довкілля через невиконання комплексу природоохоронних заходів. Відсутність робіт з управління відходами, зменшення викидів та скидів, догляду за зеленими зонами сприятиме забрудненню навколишнього середовища території громади. Нереалізація технічних заходів у сфері водопостачання та водовідведення підвищить ризики потрапляння забруднюючих речовин до джерел питної води та збільшить аварійність інфраструктури. Відсутність робіт із благоустрою та озеленення погіршить кліматорегулюючі властивості середовища й негативно впливатиме на складові довкілля та стан здоров'я населення громади. Таким чином, відсутність затвердженої

Програми призведе до накопичення екологічних проблем, посилення ризиків забруднення води та повітря, уповільнення модернізації критичної комунальної інфраструктури та погіршення стану здоров'я населення, що у довгостроковій перспективі негативно позначиться на якості життя та екологічній стійкості громади.

3. ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, УМОВ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ТА СТАНУ ЙОГО ЗДОРОВ'Я НА ТЕРИТОРІЯХ, ЯКІ ЙМОВІРНО ЗАЗНАЮТЬ ВПЛИВУ (ЗА АДМІНІСТРАТИВНИМИ ДАНИМИ, СТАТИСТИЧНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ ТА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕНЬ)

Характеристика стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу розроблена з використанням адміністративних даних, статистичної інформації та результатів досліджень.

Території, які ймовірно зазнають впливу внаслідок реалізації Програми охорони навколишнього природного середовища Старокостянтинівської міської територіальної громади на 2026-2030 роки включають:

річка Случ на території громади, в яку потраплятимуть комунальні стічні води після завершення реконструкції міських каналізаційних споруд;

річки Случ, Ікопоть та Шахівка в межах міста Старокостянтинова, де буде проведено їх очищення та поглиблення;

території населених пунктів Старокостянтинівської міської територіальної громади, в яких буде здійснюватись прокладання водопровідних та реконструкція каналізаційних мереж;

території населених пунктів Старокостянтинівської міської територіальної громади, в яких буде удосконалена система управління відходами;

території поблизу місць розташування полігонів побутових відходів, звалищ відходів та інших об'єктів інфраструктури системи управління відходами.

Поточний стан довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я на зазначених територіях описані у розділі 2.

Детальний аналіз стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я поблизу місць розташування реконструйованих та нових об'єктів інфраструктури, які будуть споруджуватися в межах виконання документу державного планування, буде проводитися в рамках оцінки конкретних проектів. Така оцінка включає інструментальні дослідження якості атмосферного повітря, якості водних ресурсів та ґрунтів в зоні впливу проектів, включаючи території поблизу найближчих житлових забудов. Реалізація Програми сприятиме покращенню стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я на території громади. Водночас, на територіях в зоні впливу нових об'єктів інфраструктури системи поводження з відходами можливі додаткові впливи будуть оцінюватися при підготовці окремих проектів у рамках процедури оцінки впливу на довкілля з включенням відповідних заходів щодо попередження, мінімізації та компенсації негативного впливу.

Програма не передбачає появу нових ризиків для стану довкілля та здоров'я населення.

4. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ, У ТОМУ ЧИСЛІ РИЗИКИ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, ЗОКРЕМА ЩОДО ТЕРИТОРІЙ З ПРИРОДООХОРОННИМ СТАТУСОМ (ЗА АДМІНІСТРАТИВНИМИ ДАНИМИ, СТАТИСТИЧНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ ТА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕНЬ)

Основні екологічні проблеми Старокостянтинівської міської територіальної громади пов'язані з вагомим рівнем антропогенного навантаження, що обумовлює негативний вплив на стан навколишнього природного середовища, в тому числі:

забруднення атмосферного повітря автотранспортом та викидами промисловості і житлово-комунального сектору, викидами парникових газів;

забруднення водних об'єктів скидами недостатньо очищених та забруднених вод, невідповідність якості питного водопостачання;

недосконала система управління відходами, деградація ґрунтового покриву;

малі площі територій з природоохоронним статусом, недостатньо ефективні природоохоронні заходи із збереження біорізноманіття.

Забруднення атмосферного повітря. Програмою не передбачено будівництво та запуск нових підприємств із значними обсягами викидів в атмосферне повітря. Водночас Програма передбачає технологічне переоснащення комунальних підприємств, наявність інвестиційних проєктів, що створює передумови до збільшення навантаження на атмосферне повітря у процесі реалізації документа державного планування.

Також програма включає заходи, які на певних стадіях реалізації можуть бути джерелом утворення викидів в атмосферне повітря, а саме будівництво станцій водопідготовки та прокладання теплових мереж, будівництво та реконструкцію локальних мереж водопостачання та водовідведення.

Під час будівництва вказаних вище об'єктів інфраструктури вплив на атмосферне повітря здійснюватиметься за рахунок проведення земляних, будівельних, зварювальних, фарбувальних робіт. В процесі реалізації передбачених проєктних рішень в атмосферне повітря в основному надходять речовини у вигляді пилу, заліза оксиду, марганцю оксиду, азоту оксидів, вуглецю оксиду тощо. При роботі двигунів автотранспортних засобів (пересувних джерел забруднення повітря), задіяних на постачанні і монтажі устаткування, в атмосферне повітря надходять азоту оксид, вуглецю оксид, діоксид сірки, сажа, сірководень.

Загалом вплив цих факторів тимчасовий і розрахований виключно на період будівництва.

Забруднення водних ресурсів. Програма не передбачає створення нових підприємств із значними обсягами скидів у поверхневі води. Водночас Програма містить проєкти, що відповідно до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» підлягають процедурі з оцінки впливу на довкілля, а саме:

будівництво станції водопідготовки;

будівництво нової свердловини та водогону Григоровецького водозабору;

реконструкція каналізаційних очисних споруд потужністю 5000 м³/добу м. Старокостянтинів Хмельницької області (коригування зі збільшенням потужності до 12000 м³/добу);

реконструкція Старокостянтинівського полігону твердих побутових відходів з елементами рекультивації, дегазації та відведення фільтрату;

реалізація проєкту «Берегоукріплення берегів водосховища на річках Случ та Ікопоть з розчисткою та поглибленням в межах м. Старокостянтинів».

Будівництво (реконструкція) очисних споруд також потребує визначення гранично допустимих скидів з метою невиснажливого та безпечного використання водних ресурсів.

Негативний вплив на підземні води ймовірний під час будівництва теплових мереж, будівництва (реконструкції) мереж водопостачання та водовідведення у громаді та реконструкції Старокостянтинівського полігону твердих побутових відходів з елементами рекультивації, дегазації та відведення фільтрату.

Зберігається ризик зміни гідрохімічного складу внаслідок використання техніки, а також у результаті осідання забруднюючих речовин з атмосферного повітря.

Відходи, деградація ґрунтового покриву. Будівельно-ремонтна діяльність є джерелом утворення значних обсягів будівельно-ремонтних відходів, накопичення яких може обумовити забруднення та засмічення ґрунтового покриву.

Для підвищення ефективності функціонування інфраструктури управління побутовими відходами Програмою передбачено заходи з управління побутовими відходами на території Старокостянтинівської міської територіальної громади (збирання, перевезення, відновлення та видалення), в тому числі, припинення експлуатації та рекультивація сміттєзвалищ сільських населених пунктів (сміттєзвалищ колишніх сільських рад), ліквідація несанкціонованих сміттєзвалищ та реконструкція Старокостянтинівського полігону твердих побутових відходів з елементами рекультивації, дегазації та відведення фільтрату.

Ці види діяльності супроводжуються продукуванням великих обсягів будівельних відходів, які в подальшому повинні спрямовуватись на утилізацію.

Після завершення будівництва/реконструкції запланованих об'єктів та реконструкції полігону ризики негативного впливу на ґрунти та земельні ресурси значно зменшуються і можуть бути пов'язані із забрудненням та засміченням ґрунтового покриву побутовими відходами.

До найпоширеніших ризиків деградації ґрунтів на території Старокостянтинівської МТГ відносяться механічне зняття верхнього родючого шару, а також забруднення, засмічення, засолення, переущільнення та біологічна деградація. Забруднений ґрунтовий покрив поступово перетворюється на джерело надходження забруднюючих речовин до ґрунтових вод, рослин, повітря.

Відповідно до запланованих заходів вплив на ґрунти буде проявлятися на стадії будівництва внаслідок розробки котлованів, прокладання комунікаційних і технологічних кабелів, будівництва доріг і проявлятиметься в руйнуванні та деградації ґрунтового шару. Також під час будівництва можливі ризики його хімічного забруднення паливно-мастильними матеріалами від будівельного транспорту та полювантами, що осідають на поверхню ґрунту з атмосферного середовища. При проведенні будівельних робіт потенційно небезпечним є засмічення ґрунту будівельними відходами. Вплив цих факторів є тимчасовим і розрахований на період будівництва. По звершенню будівництва основні ризики погіршення стану ґрунтів будуть пов'язані із забрудненням, що надходить з атмосферного середовища та внаслідок засмічення твердими побутовими відходами. Остаточна оцінка зазначених видів планованої

діяльності у сфері управління відходами повинна відбуватись у рамках процедури оцінки впливу на довкілля.

Природоохоронні території, охорона біорізноманіття. У Програмі визначено пріоритетним заходом озеленення територій загального та спеціального призначення, а також санітарно-захисної зони полігону твердих побутових відходів. Враховуючи недостатній показник забезпечення населення м. Старокостянтинів зеленими насадженнями загального користування та відсутність цього показника для сільських населених пунктів, надзвичайно важливим є встановлення чітких індикаторів виконання цього заходу Програми.

Старокостянтинівська міська територіальна громада характеризується низьким показником заповіданості території, що значно обмежує можливості охорони і збереження біотичного та ландшафтного різноманіття та передбачає заходи зі збереження територій з природоохоронним статусом, а саме розробку проєктів землеустрою з внесенням до Держгеокадастру обмежень у користуванні, розроба проєкту реконструкції та утримання парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва «Решнівецький парк». Також передбачається розробка документації із землеустрою щодо встановлення прибережних захисних смуг річок Случ, Ікопоть та Шахівка.

Здоров'я населення. Фізичні фактори навколишнього середовища, що впливають на здоров'я людини, а саме рівні світлового, теплового, іонізуючого випромінювання та вібрації не будуть перевищувати норми допустимого впливу при здійсненні заходів, запропонованих Програмою, оскільки вони заплановані на територіях, що віддалені від селітебної забудови.

Потенційними факторами негативного впливу на здоров'я населення може бути певне збільшення забруднення атмосферного повітря викидами та шумового навантаження під час проведення будівельних робіт. Проте враховуючи їх обсяги, наслідки та період впливу, а також превентивні заходи, потенційне погіршення стану здоров'я населення від реалізації Програми – не прогнозується.

5. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ЗАПОБІГАННЯМ НЕГАТИВНОМУ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ВСТАНОВЛЕНІ НА МІЖНАРОДНОМУ, ДЕРЖАВНОМУ ТА ІНШИХ РІВНЯХ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, А ТАКОЖ ШЛЯХИ ВРАХУВАННЯ ТАКИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ

Основними міжнародними правовими документами щодо СЕО є Протокол про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо) та Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище, імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС.

Програма враховує такі міжнародні документи:

Резолюцію Генеральної Асамблеї ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року»;

Резолюцію про надзвичайну кліматичну та екологічну ситуацію, ухвалену Європейським парламентом 28.11.2019 р.;

Конвенцію про охорону біорізноманіття;

Конвенцію про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування у Європі;

Рамкову Конвенцію зі змін клімату ООН для інвентаризації антропогенних викидів парникових газів;

Паризьку угоду;

Європейську ландшафтну конвенцію.

Програма узгоджується з Порядком денним у сфері сталого розвитку до дві тисячі тридцятого року через інтеграцію економічних, соціальних та екологічних завдань і орієнтацію на підвищення якості життя населення при одночасному зменшенні антропогенного навантаження на довкілля. Заходи з модернізації систем теплопостачання, впровадження енергоефективних технологій, заміни зношених теплових мереж та виробництва власної електроенергії спрямовані на скорочення споживання викопного палива, що відповідає цілям енергетичної та кліматичної стійкості, закріпленим у глобальних цілях сталого розвитку.

Реалізація положень Рамкової конвенції ООН зі змін клімату та Паризької угоди на місцевому рівні здійснюється шляхом проведення реконструкції водопровідних і каналізаційних мереж, будівництво станцій водопідготовки та удосконалення технологій очищення води, оскільки зменшення втрат води, енергоємності її підготовки та аварійних скидів стічних вод опосередковано скорочує викиди парникових газів і вразливість водних екосистем до кліматичних змін. Одночасно ці заходи конкретизують вимоги Порядку денного у частині забезпечення доступу населення до безпечної питної води та належних санітарних умов.

У контексті Резолюції Європейського парламенту про надзвичайну кліматичну та екологічну ситуацію Програма формує комплекс місцевих адаптаційних і пом'якшувальних дій. Модернізація котелень та теплогенеруючого обладнання, підвищення ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів, популяризація енергозбереження серед населення створюють основу для поступового скорочення викидів забруднюючих речовин і парникових газів, підвищують енергостійкість громади до кризових ситуацій, зокрема в опалювальний період.

Вимоги Конвенції про охорону біорізноманіття та Конвенції про охорону дикої флори і фауни і природних середовищ існування у Європі враховуються через заходи, спрямовані на раціональне використання земельних ресурсів, інвентаризацію земель державної та комунальної власності, впорядкування орендних відносин і запобігання несанкціонованому використанню територій. Це створює передумови для збереження природних оселищ, прибережних захисних смуг, зелених зон та агроландшафтів, знижує ризики фрагментації середовищ існування та деградації екосистем.

В Україні проведення СЕО регламентується Законом України «Про стратегічну екологічну оцінку». Засади екологічної політики України визначені Законом України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» (2019 р.). У Законі зазначено, що стратегічна екологічна оцінка належить до основних інструментів реалізації державної екологічної політики та дасть змогу запобігти негативному впливу на навколишнє природне середовище та встановити відповідність запланованої чи здійснюваної діяльності нормам і вимогам законодавства про охорону навколишнього

природного середовища, раціональне використання і відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки.

Відповідно до Указу Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» (№ 722/2019 від 30.09.2019) має бути забезпечено дотримання Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року.

Затверджена Кабінетом Міністрів України 20 жовтня 2021 року «Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 року», яка сприятиме виконанню міжнародних зобов'язань України за Паризькою угодою, передбачає оцінку впливу клімату на суспільство, економіку та природу, інтегруючи адаптацію в галузеву та місцеву політики та забезпечуючи ефективніше використання кліматичних даних.

Національна економічна стратегія на період до 2030 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 21.04.2023 р. № 369, визначає одним з орієнтирів в економічній політиці декарбонізацію економіки, у тому числі підвищення енергоефективності, розвиток відновлюваних джерел енергії, розвиток циркулярної економіки та синхронізація із ініціативою «Європейський зелений курс».

Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 05 серпня 2020 р. № 695 (із змінами), передбачає прискорення економічного зростання регіонів та територій з низьким рівнем соціально-економічного розвитку із забезпеченням покращення стану навколишнього природного середовища та невиснажливого використання природних ресурсів.

Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини, ратифікована Указом Президії Верховної Ради від 04.10.1988 № 6673-XI, яка передбачає зобов'язання забезпечувати виявлення, охорону, збереження, популяризацію й передачу майбутнім поколінням природної спадщини на її території.

Основні зобов'язання у сфері охорони довкілля стосуються заходів щодо охорони від забруднення та покращення стану атмосферного повітря, водних об'єктів та ґрунтового покриву, охорони та збереження біорізноманіття, зменшення впливу та адаптація на зміни клімату і відображені у таких документах, як:

Стратегія формування та реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2035 року і операційний план заходів з її реалізації у 2024–2026 роках;

Національний план управління відходами до 2033 року;

Національний план дій та рішення Координаційної ради з питань щодо боротьби з деградацією земель та опустелюванням;

Стратегія зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року та План її реалізації;

Водна стратегія України на період до 2050 року;

План управління річковим басейном Дніпра.

Програма відображає положення Стратегії формування та реалізації державної кліматичної політики до до 2035 року через комплекс заходів у сфері теплопостачання, енергоефективності та управління відходами, що відповідає орієнтації на підвищення енергетичної стійкості та адаптацію до кліматичних ризиків, закладеній в операційному плані реалізації кліматичної стратегії.

Реалізація Національного плану управління відходами до 2033 року реалізується через блок заходів, спрямованих на удосконалення системи управління твердими побутовими відходами, включно з рекультивацією та ліквідацією сміттєзвалищ.

Положення національного плану дій і рішень Координаційної ради щодо боротьби з деградацією земель та опустелюванням відображені у Програмі через поєднання заходів з рекультивациі порушених територій, розвитку озеленення та заходів з недопущення спалювання сухої рослинності та побутового сміття.

Стратегія зрошення та дренажу на період до 2030 року відображається насамперед у водогосподарських заходах Програми. Розвиток систем питного водопостачання в сільських населених пунктах громади, будівництво нових водогонів та свердловин, реконструкція магістральних водопроводів і водонапірних споруд спрямовані на оптимізацію водовідбору, зниження втрат води та підвищення надійності водозабезпечення сільських територій. Огородження поясів зон санітарної охорони свердловин і виготовлення дозвільної документації впорядковують режим використання земель у межах водогосподарських об'єктів та зменшують ризики техногенного забруднення водоносних горизонтів. Водна стратегія України враховується у Програмі комплексно, оскільки значна частина заходів стосується як систем водопостачання, так і водовідведення та охорони водних ресурсів. Удосконалення систем водовідведення через реконструкцію каналізаційних очисних споруд із підвищенням їх потужності, реконструкцію напірних колекторів сприяє зниженню ризиків аварійних скидів, поліпшенню якості очищення стічних вод і, відповідно, зменшенню антропогенного навантаження на поверхневі водні об'єкти.

Програма містить конкретні заходи, що зазначені для Старокостянтинівської МТГ в Плані управління річковим басейном Дніпра, зокрема реконструкцію каналізаційних очисних споруд та реконструкцію каналізаційних мереж міста Старокостянтинів.

Охорона навколишнього природного середовища забезпечується комплексом захисних заходів, в основі яких покладена система державних законодавчих актів. Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі що пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, в документі державного планування встановлюються згідно з вимогами чинного законодавства України.

Програма у частині заходів з розвитку систем водопостачання, водовідведення та охорони водних ресурсів імплементує вимоги Водного кодексу України та Закону України «Про питну воду та питне водопостачання» через комплекс дій, спрямованих на забезпечення надійного доступу населення до якісної питної води та запобігання її забрудненню. Розвиток систем питного водопостачання у сільських населених пунктах, огороження першого поясу зон санітарної охорони свердловин, виготовлення дозвільних документів на водозабірні споруди, ремонт систем та об'єктів водопостачання та ремонт криниць громадського користування відображають вимоги щодо встановлення та дотримання режиму зон санітарної охорони, а також щодо пріоритетності питного водокористування. Ці заходи узгоджуються з постановами КМУ щодо правового режиму зон санітарної охорони водних об'єктів та Правилами охорони поверхневих вод від забруднення зворотними водами, оскільки створюють інфраструктурні та організаційні передумови для дотримання встановлених санітарно-гігієнічних нормативів.

Виконання положень Земельного кодексу, законів «Про охорону земель», «Про охорону навколишнього природного середовища» та «Про оцінку впливу на довкілля» забезпечується через орієнтацію заходів на рекультивацию порушених територій, впорядкування управління відходами, попередження деградації ґрунтів і раціональне використання територій. Управління побутовими відходами, включно з рекультивациєю та

ліквідацією сміттєзвалищ та функціонуванням санітарно-захисної зони полігону твердих побутових відходів, реалізує засади Закону «Про управління відходами» і постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів», сприяючи зменшенню забруднення земель, поверхневих і підземних вод. Здійснення рейдів з недопущення спалювання сухої рослинності та побутового сміття прямо відповідає вимогам законів «Про охорону атмосферного повітря» та «Про рослинний світ», оскільки спрямоване на запобігання емісії шкідливих речовин і збереження рослинного покриву та органічної речовини ґрунту.

Комплекс заходів з озеленення територій парків, скверів, пришляхових насаджень, шкільних і дошкільних закладів, санітарно-захисної зони полігону та прибудинкових територій відображає виконання законів «Про благоустрій населених пунктів», а також Правил утримання зелених насаджень у населених пунктах України. Озеленення розглядається не лише як елемент благоустрою, а й як інструмент формування локальних природних осередків, що забезпечують збереження біорізноманіття та екологічної стійкості урбанізованих ландшафтів, що відповідає цілям законів України «Про тваринний світ», «Про рослинний світ», «Про Червону книгу України» та «Про природно-заповідний фонд України» в частині підтримання сприятливого стану середовищ існування видів.

Впровадження енергозберігаючих технологій, підвищення обізнаності населення щодо енергоефективності та заходи з поліпшення санітарного стану території громади відповідають методичним рекомендаціям Міністерства охорони здоров'я щодо оцінки ризику для здоров'я населення від забруднення атмосферного повітря, орієнтуючи місцеву політику на профілактику негативних впливів довкілля на здоров'я.

Під час підготовки ДДП було враховано ряд зобов'язань:

обов'язковість додержання екологічних стандартів, нормативів та лімітів використання природних ресурсів;

виконання заходів, що гарантують екологічну безпеку середовища для життя і здоров'я людей, а також запобіжний характер заходів щодо охорони навколишнього природного середовища;

забезпечення процедури оцінки впливу на довкілля для об'єктів, розташованих у межах проєктованої території, і щодо яких законодавством передбачена така процедура у відповідно до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля»;

у разі виявлення видів флори і фауни, внесених до Червоної книги України та/або до Загального переліку рідкісних та зникаючих видів судинних рослин і тварин Хмельницької області, які потребують охорони, передбачити їхнє збереження шляхом створення територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

6. ОПИС НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ВТОРИННИХ, КУМУЛЯТИВНИХ, СИНЕРГІЧНИХ, КОРОТКО-, СЕРЕДНЬО- ТА ДОВГОСТРОКОВИХ (1, 3-5 ТА 10-15 РОКІВ ВІДПОВІДНО, А ЗА НЕОБХІДНОСТІ - 50-100 РОКІВ), ПОСТІЙНИХ І ТИМЧАСОВИХ, ПОЗИТИВНИХ І НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ

Наслідки для довкілля, у тому числі для здоров'я населення – це будь-які ймовірні наслідки для флори, фауни, біорізноманіття, ґрунту, клімату, повітря, води, ландшафту

(включаючи техногенного), природних територій та об'єктів, безпеки життєдіяльності населення та його здоров'я.

Первинний екологічний вплив безпосередньо пов'язаний з виконанням робіт, передбачених Програмою, вторинний – є наслідком первинних змін в екосистемі. Первинний вплив від реалізації заходів, запропонованих Програмою на підставі проведеного аналізу у розділах 2-4 для флори, фауни, стану атмосферного середовища, ґрунтів, природоохоронних територій, у тому числі територій та об'єктів природно-заповідного фонду та екологічної мережі оцінюється як прийнятний.

Відповідно, вторинний вплив вважається прийнятним на підставі відсутності первинного негативного впливу.

Синергічні наслідки – сумарний ефект, який формується, коли при взаємодії 2-х або більше факторів їх дія суттєво переважає дію кожного окремого компоненту. Синергічні наслідки для проєктованої діяльності – не передбачаються. Це обґрунтовується тим, що Програмою не планується будівництво підприємств-забруднювачів, а групи сумарної забруднюючих речовин не включають сполуки, які надходять до об'єктів середовища через вплив автотранспорту та діяльність об'єктів інфраструктури. При дотриманні та виконанні всіх передбачених заходів можливість виникнення синергічних наслідків, – мінімальна.

Як тимчасові наслідки розглядаються ті, що формуються під час проведення робіт з будівництва/реконструкції, капітального ремонту, як постійні – ті, що виникають після реалізації проєкту по закінченню будівництва. При виконанні підготовчих та будівельних робіт на проєктних об'єктах негативний вплив на складові довкілля згідно з аналізом ризиків, що описані у розділі 4, матиме тимчасовий характер.

Під кумулятивним впливом розуміють сукупність впливів від реалізації ДДП та інших, що існують або плануються в найближчому майбутньому, видів антропогенної діяльності, які можуть призвести до значних негативних або позитивних впливів на навколишнє середовище.

Для визначення інтегрованого впливу використовували мультикритеріальний аналіз – метод оцінки величини і значимості впливів, який дозволяє проводити зіставлення різнорідних впливів і створює основу для оцінки кумулятивних ефектів.

Найбільший негативний ефект спостерігається на стадії будівництва і характеризується як значний для ґрунту та біорізноманіття. Помірний негативний вплив спричиняється на атмосферне повітря та здоров'я людей. Після реалізації проєктованої діяльності інтегрований вплив за різними складовими – не очікується, або визначається як позитивний.

Ймовірні наслідки для довкілля від реалізації Програми визначалися відповідно до контрольного переліку, наведеного в таблиці 9.

Таблиця 9

№ з/п	Чи може реалізація Програми спричинити:	Негативний вплив			Пом'якшення існуючої ситуації
		Так	Ймовірно	Ні	
1	2	3	4	5	6
1.	Повітря				
1.1.	Збільшення викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел		+		+
1.2.	Збільшення викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел		+		+
1.3.	Погіршення якості атмосферного повітря			+	+

1	2	3	4	5	6
1.4.	Зміни повітряних потоків, вологості, температури або ж будь-які локальні чи регіональні зміни клімату			+	+
2.	Водні ресурси				
2.1.	Збільшення обсягів скидів у поверхневі води	+			+
2.2.	Будь-які зміни якості поверхневих вод (зокрема таких показників, як температура, розчинений кисень, прозорість, але не обмежуючись ними)			+	+
2.3.	Збільшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очистки стічних вод			+	+
2.4.	Зміни напрямів і швидкості течії поверхневих вод або зміни обсягів води будь-якого поверхневого водного об'єкту, порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму			+	+
2.5.	Забруднення підземних водоносних горизонтів			+	+
3.	Відходи				
3.1.	Збільшення кількості утворюваних твердих побутових відходів		+		+
3.2.	Спорудження еколого-небезпечних об'єктів управління відходами	+			+
4.	Біорізноманіття				
4.1.	Негативний вплив на об'єкти природно-заповідного фонду (зменшення площ, початок небезпечної діяльності у безпосередній близькості або на їх території тощо)		+		+
4.2.	Зміни у кількості видів рослин або тварин, їхній чисельності або територіальному представництві			+	+
4.3.	Негативний вплив на об'єкти екологічної мережі (зменшення площ, початок небезпечної діяльності у безпосередній близькості або на їх території тощо)		+		+

1	2	3	4	5	6
4.4.	Негативний вплив на зелені насадження (зменшення площ, початок небезпечної діяльності у безпосередній близькості або на їх території тощо)?		+		+
5.	Земельні ресурси				
5.1.	Порушення, переміщення, ущільнення ґрунтового шару	+			+
5.2.	Будь-яке посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів?			+	+
5.3.	Зміни в топографії або в характеристиках рельєфу?			+	+

Зміни клімату. Запобігання та адаптація до змін клімату – це система заходів, яка спрямована на скорочення викидів парникових газів і стримування процесу зростання середньої глобальної температури атмосфери.

Для уникнення катастрофічних наслідків зміни клімату необхідно досягнути такого скорочення викидів парникових газів, щоб стримати зростання глобальної середньої температури значно нижче 2 °С понад доіндустріальні рівні.

Оцінку впливу Програми на зміни клімату здійснювали відповідно до «Методичних рекомендації щодо врахування кліматичного компонента в документах державного планування та під час здійснення стратегічної екологічної оцінки та оцінки впливу на довкілля». Вплив і наслідки реалізації Програми на клімат відображено в таблиці 10.

Таблиця 10

№ з/п	Аспекти впливу	Вплив ДДП на клімат
1	2	3
1	Споживання енергії	Реалізація заходів з модернізації систем теплопостачання, включно із заміною пальників і котлів, оновленням теплових мереж, встановленням установки для одержання тепла при спалюванні біомаси, сонячних панелей із системами зберігання електроенергії спрямована на зменшення втрат тепла й електроенергії та підвищення ефективності енергокористування. Сукупний вплив оцінюється як переважно позитивний щодо зменшення енергоємності господарства громади.
2	Викиди парникових газів у сільському господарстві	Програма не містить прямих заходів у рослинництві чи тваринництві, тому її вплив на викиди парникових газів у сільському господарстві – відсутній.

1	2	3
3	Викиди парникових газів у системах управління відходами	Заходи Програми передбачають впорядкування системи управління відходами, озеленення санітарно-захисної зони полігону твердих побутових відходів та проведення рейдів з недопущення спалювання сухої рослинності й побутового сміття. Це сприяє зменшенню неконтрольованих викидів метану з несанкціонованих місць складування, а також скороченню викидів CO ₂ , чадного газу та дрібнодисперсних аерозолів від відкритого спалювання відходів. Сукупний ефект полягає у поступовому зниженні парникового навантаження від сфери відходів і посилення його керованості.
	Транспортні системи та викиди парникових газів від транспорту	Заходи щодо покращення стану доріг, тротуарів, стоянок для таксі та автомобілів, автобусних зупинок і прибудинкових територій, а також щодо підвищення рівня безпеки дорожнього руху й розвитку дорожньої інфраструктури, позитивно впливають на режим роботи транспортних засобів. Поліпшення якості покриття та організації руху зменшує простой, затори й потребу в об'їздах, що знижує питомі викиди парникових газів на одну поїздку. Водночас оновлення і розширення автопарку спеціального та спеціалізованого транспорту може збільшувати загальний пробіг техніки. У результаті очікується переважно нейтральний або помірно позитивний вплив за умови запровадження енергоощадних підходів до експлуатації транспорту.
	Викиди парникових газів під час виробництва енергії	Модернізація котелень, заміна пальників і котлів, будівництво нових теплових мереж, встановлення установки для виділення тепла при спалюванні біомаси та впровадження сонячних панелей із системами зберігання електроенергії на центральних теплових пунктах спрямовані на підвищення ефективності виробництва теплової енергії та часткове заміщення викопного палива відновлюваними джерелами. Це сприяє зменшенню викидів вуглекислого газу й інших парникових газів на одиницю виробленої енергії. Водночас збільшення викидів, що пов'язане з будівельно-монтажними роботами має локальний характер.
	Лісівництво та біорізноманіття	Комплекс заходів з озеленення територій загального користування, придорожніх насаджень, санітарно-захисної зони полігону ТПВ, територій шкіл, дитячих садків та прибудинкових територій збільшує площу зелених насаджень, що виступають локальними вуглецевими поглиначами та пом'якшують мікрокліматичні аномальні зміни. Деревя й чагарники знижують температурні піки, покращують вологісний режим повітря, стабілізують ґрунтовий покрив і створюють середовище для збереження урбанізованого біорізноманіття. Заборона спалювання сухої рослинності та сміття додатково захищає рослинний покрив від деградації й попереджає втрату вуглецю з біомаси під час неконтрольованих пожеж.

Вплив Програми на адаптаційний потенціал території Старокостянтинівської міської територіальної громади представлений у таблиці 11.

№ з/п	Кліматична загроза	Вплив ДДП на адаптаційний потенціал території
1	2	3
1	Хвилі тепла	Заходи Програми з модернізації систем теплопостачання, реконструкції і теплоізоляційного поліпшення будинків створюють умови для підтримання комфортного мікроклімату в житлових і громадських будівлях під час аномально високих температур, зменшуючи теплове навантаження на населення. Розвиток систем питного водопостачання, утримання криниць громадського користування та надійність електропостачання підсилюють спроможність громад реагувати на спекотні періоди шляхом забезпечення доступу до води. Окремий внесок формує озеленення вуличних та прибудинкових територій, санітарно-захисних зон і соціальної інфраструктури, що знижує ефект «теплового острова» та покращує мікроклімат у населених пунктах.
2	Посухи	Модернізація та розвиток систем централізованого водопостачання, включно з реконструкцією магістральних водогонів, свердловин, будівництвом станцій водопідготовки і встановленням водонапірних насосів, підвищує стійкість водозабезпечення у періоди посухи. Розвиток систем питного водопостачання в сільських населених пунктах та впорядкування зон санітарної охорони свердловин сприяють раціональному використанню підземних вод і зменшенню ризиків забруднення та виснаження водоносних горизонтів, що важливо в умовах частішого посух.
3	Повені, паводки та сильні зливи	Реконструкція водопровідних і каналізаційних мереж, напірних колекторів, каналізаційних очисних споруд, а також капітальний ремонт зовнішньої каналізації зменшує імовірність підтоплення територій, виникнення каналізаційних аварій та несанкціонованих скидів стічних вод у період інтенсивних опадів. Удосконалення системи водовідведення опосередковано підвищує здатність забудованих територій адаптуватися до раптових паводків і злив, обмежуючи масштаби гідрологічних та санітарно-епідемічних наслідків.
4	Шторми та сильні вітри	Заплановані заходи з ремонту фасадів будинків, здійснення належного догляду та утримання зелених насаджень зміцнюють стійкість будівель, споруд та зеленого господарства до штормових вітрів та супутніх небезпек. Оновлення автопарку спеціалізованого транспорту та розвиток дорожньої інфраструктури покращують можливості оперативного реагування служб на наслідки вітровалів, обривів мереж та пошкоджень дорожнього полотна.

1	2	3
5	Хвилі холоду	Модернізація і технічне переоснащення котельень, заміна зношених теплових мереж, виробництво власної електроенергії безпосередньо підвищують надійність теплопостачання у період холодних хвиль. Ремонт та утеплення фасадів будинків зменшують тепловтрати будівель, дозволяючи підтримувати допустимі температурні умови за нижчих витрат енергії під час аномальних похолодань.
6	Температурні інверсії	Зниження викидів забруднюючих речовин завдяки підвищенню енергоефективності теплогенеруючого обладнання, переходу частини генерування на біомасу та використанню сонячної енергії зменшує концентрації домішок в атмосфері в умовах температурних інверсій. Проведення рейдів із недопущення спалювання сухої рослинності та побутових відходів, а також озеленення вуличних і прибудинкових територій додатково обмежує джерела дрібнодисперсних аерозолів та сприяє поліпшенню якості повітря у періоди температурних інверсій.

Через відсутність у Програмі проєктних змін у землекористуванні розрахунок балансу CO₂екв. не проводився. Детальний розрахунок можна буде провести після проходження процедури оцінки впливу на довкілля планованої діяльності..

Матриця прогнозу коротко-, середньо- та довгострокових (1, 3-5 та 10-15 років відповідно) наслідків для довкілля внаслідок реалізації Програми наведена в таблиці 13. Для побудови матриці використовується ключ до матриці (таблиця 12).

Таблиця 12

Позначення	Пояснення
-2	Значний негативний вплив. Значний негативний вплив слід звести до мінімуму із застосуванням заходів щодо пом'якшення наслідків, щоб він став незначним.
-1	Помірний негативний вплив. Цей вплив є прийнятним.
0	Немає впливу.
+ 1	Помірний позитивний вплив.
+ 2	Значний позитивний вплив.
(?)	Значення впливу не може бути оцінено з певністю через відсутність даних про компоненти довкілля, заплановану діяльність або з інших причин.
П/Нп	Прямий / Непрямий
ДС/ СС/КС	Довгостроковий (10-15 років) / Середньостроковий (3-5 років) / Короткостроковий (1 рік)
М/Р	Місцевий / Регіональний
К/С/ТрК	Кумулятивний / Синергічний / Транскордонний

Аналіз ймовірного впливу факторів та ризиків реалізації ДДП (узагальнені результати процедури оцінки) наведений в таблиці 13.

Таблиця 13

Складові ДДП	Атмосферне повітря	Клімат	Вода	Ґрунти	Природо-охоронні території	Біорізноманіття	Здоров'я
1	2	3	4	5	6	7	8
Будівництво/реконструкція мереж водопостачання та водовідведення	П/КС/М	П/КС/М	П/ДС/М	П/ДС/М	П/ДС/М	П/ДС/М	П/ДС/М
Будівництво станцій водопідготовки	П/КС/М	П/КС/М	П/ДС/Р	П/КС/М	0	П/КС/М	П/ДС/Р
Реконструкція очисних споруд	П/КС/М	П/КС/М	П/ДС/Р	П/КС/М	0	П/КС/М	П/ДС/Р
Будівництво нової свердловини та водогону Григоровецького водозабору	П/КС/М	П/КС/М	П/ДС/М	П/КС/М	0	0	П/ДС/М
Встановлення сонячних панелей	П/ДС/М	П/ДС/М	0	0	0	0	Нп/ДС/М
Капітальний та поточний ремонт вулично-дорожньої мережі	П/КС/М	П/КС/М	0	П/КС/М	0	П/КС/М	П/КС/М
Реконструкція центрального парку культури та відпочинку ім.Федорова	П/ДС/М	П/ДС/М	П/ДС/М	П/КС/М	П/ДС/М	П/ДС/М	П/ДС/М

1	2	3	4	5	6	7	8
Реалізація проєкту «Берегоукріплення берегів водосховища на річках Случ та Ікопоть з розчисткою та поглибленням в межах м. Старокостянтинів»	П/КС/М	П/КС/М	П/ДС/М	П/КС/М	П/ДС/М	П/ДС/М	П/ДС/М
Реконструкція Старокостянтинівського полігону твердих побутових відходів з елементами рекультивациї, дегазації та відведення фільтрату	П/КС/М	П/КС/М	П/ДС/М	П/ДС/М	П/ДС/М	П/ДС/М	П/ДС/М

7. ЗАХОДИ, ЩО ПЕРЕДБАЧАЄТЬСЯ ВЖИТИ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ, ЗМЕНШЕННЯ ТА ПОМ'ЯКШЕННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ

Проект Програми передбачає виконання великої кількості заходів та проєктів, реалізація яких є невід'ємною складовою при створенні сприятливого в екологічному відношенні життєвого середовища.

Атмосферне повітря. З метою скорочення інтенсивності викидів забруднюючих речовин від стаціонарних та мобільних джерел, покращення параметрів якості атмосферного повітря Старокостянтинівської міської територіальної громади та мінімізації негативних наслідків, пов'язаних із проявами кліматичних змін Програмою передбачено такі заходи.

Модернізація, реконструкція та технічне переоснащення котельень, що призведе до поетапного зниження використання викопного палива, потенційного зменшення викидів CO₂ та NO_x, підвищить енергоефективність громади.

Ліквідація стихійних сміттєзвалищ, рекультивация та впорядкування полігону твердих побутових відходів дозволять зменшити неконтрольовані викиди метану, диму й неприємних запахів, знизити ризики виникнення пожеж; покращити санітарний стан території громади.

Заходи з організації благоустрою та озеленення територій загального користування, складових об'єктів транспортної мережі покликані знизити рівень пилового забруднення, парникових газів, зменшити ефект теплового острова на урбанізованих територіях громади.

Адаптація до кліматичних ризиків - Програмою заплановано проведення рейдів щодо недопущення спалювання сухої трави, зміцнення рівня протипожежного захисту, організацію просвітницької роботи. Впровадження таких заходів дозволить зменшити ризики деградації природних екосистем, втрати біорізноманіття, погіршення якості повітря та зростання частоти надзвичайних ситуацій.

Програма передбачає впровадження заходів у сфері екологічної освіти та підвищення екологічної свідомості населення, спрямованих на поглиблення розуміння проблем забруднення атмосферного повітря та впливів кліматичних змін. Активне залучення мешканців громади до природоохоронної діяльності, поширення знань щодо раціонального енергоспоживання, впровадження практик, орієнтованих на адаптацію до змін клімату, а також формування екологічно відповідальної поведінки сприятимуть зниженню антропогенного тиску на атмосферне повітря та зміцненню кліматичної стійкості регіону.

Земельні ресурси. Ґрунти. Заходи для забезпечення нормативного стану земельних ресурсів та ґрунтів під час будівництва та рекультивации, а також веденні сільськогосподарської діяльності включають:

при реалізації проєктів передбачається складування верхнього шару ґрунту на спеціально відведених майданчиках з наступним його використанням при рекультивации, вертикальному плануванні будівельного майданчику;

всі будівельні матеріали мають бути розміщені на спеціально відведеній ділянці з твердим покриттям;

заправка будівельної техніки лише закритим способом – автозаправниками;

відокремлення небезпечних відходів на етапі збирання чи сортування та передача спеціалізованим підприємствам, які мають ліцензії на здійснення операцій у сфері управління небезпечними відходами;

запобігання випалювання рослинності;

недопущення порушення гідрологічного режиму земельних ділянок.

Водні ресурси. Програмою передбачається:

модернізація та реконструкція очисних споруд і каналізаційних насосних станцій, що дозволить зменшити обсяг недостатньо очищених стоків;

заміна аварійних ділянок напірних і самоплинних колекторів, що створюють ризики потрапляння стоків у підземні води та ґрунти;

запобігання залповим скидам та забрудненню поверхневих вод шляхом модернізації обладнання на основних підприємствах–водокористувачах;

встановлення меж водоохоронних зон та прибережно-захисних смуг, що наразі у багатьох громадах відсутні, що, в свою чергу, спричиняє забудову та порушення режимів охорони територій;

проведення розчищення, поглиблення та берегоукріплення річок у місцях інтенсивного замулення та ерозії.

Реалізація цих дій забезпечить скорочення обсягів забруднених скидів, покращення гідроекологічного стану річок та водних об'єктів у цілому, зменшення антропогенного навантаження й поліпшення санітарної ситуації у громаді.

Природоохоронні території. Біорізноманіття. Включення відомостей про об'єкти ПЗФ та їх охоронні зони до містобудівної документації та внесення обмежень у їх використанні до держгеокадастру, заборона будівництва й інших втручань у межах ПЗФ та їх охоронних зон, окрім передбачених природоохоронним режимом, врахування основних вимог до режиму охоронних зон територій та об'єктів ПЗФ;

встановлення меж прибережних захисних смуг річок Случ, Ікопоть та Шихівка, з урахуванням охоронних вимог.

проведення процедур оцінки впливу на довкілля (ОВД) для проєктів, що можуть впливати на природні екосистеми;

встановлення буферних зон навколо природних територій під час проведення будівельних і земляних робіт;

заборона складування відходів та будматеріалів поблизу водних об'єктів, лісосмуг і природних територій, забезпечення дотримання природоохоронного законодавства та охорони прибережної захисної смуги річок;

відновлення порушених ділянок, включаючи озеленення та рекультивацію;

посилення рейдів щодо недопущення спалювання сухої рослинності, проведення інформаційних кампаній серед населення, охорона природних територій у періоди пожежної небезпеки, зокрема в лісосмугах і прибережних смугах.

догляд та оновлення зелених насаджень, відновлення природної рослинності у парках і скверах після проведення благоустрою.

Запровадження зазначених заходів дозволить мінімізувати або повністю запобігти негативним наслідкам реалізації Програми для природних екосистем і потенційних об'єктів ПЗФ, сприятиме збереженню біорізноманіття, водних ресурсів, зелених насаджень та забезпечить екологічну збалансованість розвитку громади.

Відходи. Беручи до уваги визначені Програмою проблеми – зростання обсягів побутових і промислових відходів, недостатність інфраструктури для перероблення, наявність застарілих та аварійних об'єктів, можливість утворення небезпечних відходів – передбачається:

організація належного збору, транспортування та оброблення будівельних і ремонтних відходів, що утворюватимуться під час реконструкції інженерних мереж, очисних споруд і комунальної інфраструктури;

забезпечення передачі небезпечних відходів виключно ліцензованим суб'єктам, відповідно до Закону України «Про управління відходами»;

запобігання утворенню несанкціонованих сміттєзвалищ шляхом розширення мережі контейнерних майданчиків та організації пунктів прийому відходів;

розвиток інфраструктури роздільного збирання та сортування відходів у громаді;

посилення контролю за місцями накопичення промислових та комунальних відходів, що можуть становити ризик для безпеки ґрунтів і поверхневих вод;

усунення загроз підземним водам через належний контроль за полігонами та недопущення витоку фільтрату;

створення умов для запуску системи рециклінгу відповідно до Національного плану управління відходами до 2034 року.

Ці заходи дозволять мінімізувати ризики накопичення небезпечних речовин у довкіллі, запобігти розширенню несанкціонованих звалищ та зменшити техногенний тиск на ґрунти і водні ресурси на території громади.

Здоров'я населення.

З огляду на те, що Програма спрямована на покращення екологічного стану та зниження ризиків для населення, передбачаються такі превентивні заходи:

поліпшення якості питної води шляхом модернізації систем водопостачання, заміни зношених мереж та контролю за мікробіологічними і санітарно-хімічними показниками;

зниження негативного впливу атмосферних забруднювачів через зменшення їх потрапляння внаслідок модернізації промислових об'єктів, підвищення контролю за викидами та підтримку переходу на альтернативні джерела енергії;

обмеження ризику контактів населення з забрудненими водними об'єктами та рекреаційними зонами через впорядкування прибережних смуг;

інформаційно-освітні кампанії, спрямовані на підвищення екологічної культури населення.

Реалізація заходів дозволить зменшити ризики захворювань, пов'язаних з низькою якістю повітря, води та ґрунтів, знизити рівень антисанітарії, підвищити якість життя жителів громади.

Виконання заходів, передбачених проектом Програми, матиме позитивний вплив на довкілля, поліпшить загальний екологічний та естетичний стан території Старокостянтинівської міської територіальної громади.

8. ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ВИПРАВДАНИХ АЛЬТЕРНАТИВ, ЩО РОЗГЛЯДАЛИСЯ, ОПИС СПОСОБУ, В ЯКИЙ ЗДІЙСНЮВАЛАСЯ СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА, У ТОМУ ЧИСЛІ БУДЬ-ЯКІ УСКЛАДНЕННЯ (НЕДОСТАТНІСТЬ ІНФОРМАЦІЇ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ТАКОЇ ОЦІНКИ)

Метою розроблення Програми охорони навколишнього природного середовища Старокостянтинівської міської територіальної громади на 2026-2030 роки є здійснення на території Старокостянтинівської міської територіальної громади заходів у галузі охорони

довкілля та раціонального використання природних ресурсів, в тому числі в рамках повоєнного відновлення, запобігання негативним наслідкам для довкілля та ліквідація таких наслідків, а також формування в жителів громади екологічної культури.

З метою розгляду проєктних рішень та їх екологічних наслідків під час здійснення стратегічної екологічної оцінки проєкту ДДП розглянуто наступні альтернативи:

Позитивний сценарій - формується на основі прогностичних змін та впровадження заходів, передбачених Програмою. Реалізується при впровадженні всіх заходів, передбачених програмою.

Переваги: поліпшення якості довкілля (повітря, води, ґрунтів); зменшення рівня забруднення довкілля та ризиків для здоров'я населення; вдосконалення мереж водовідведення; вдосконалення системи управління відходами.

Недоліки: значні фінансові витрати на впровадження заходів. Можливі ризики при впровадженні. Позитивний сценарій демонструє позитивну динаміку, яка буде можлива за умови успішної реалізації усіх заходів Програми охорони навколишнього природного середовища Старокостянтинівської міської територіальної громади на 2026-2030 роки. Є пріоритетним сценарієм для реалізації.

Інерційний сценарій - формується на основі припущень, що протягом тривалого часу вплив зовнішніх і внутрішніх факторів на стан громади залишиться незмінним. Відбувається збереження поточних тенденцій, мінімальні зміни у сфері природоохоронної діяльності (тільки при настанні ситуації, що потребує негайного реагування, без дій на упередження).

Переваги: стабільність у короткостроковій перспективі; відсутність значних поточних витрат, направлених на запобігання виникненню негативних змін довкілля та здоров'я населення; можливість адаптації до змін поступово.

Недоліки: відсутність прогресу у покращенні стану довкілля; поступове зростання екологічних ризиків; невиконання національних та міжнародних екологічних зобов'язань. При інерційному сценарії усе в зовнішньому оточенні «йде, як на даний момент», зовнішні можливості та загрози, що виникають, взаємокомпенсуються. При такому сценарії заходи з покращення навколишнього середовища будуть здійснюватися без чітко визначеного нормативного документу, яким передбачено напрями та завдання з охорони довкілля. Може розглядатись виключно, як допоміжний сценарій, у разі затримки з фінансуванням.

Песимістичний сценарій – формується у випадку незатвердження зазначеного документа державного планування. Реалізується внаслідок незатвердження Програми і характеризується відсутністю фінансування заходів з охорони навколишнього природного середовища, погіршення стану довкілля.

Переваги: не порушується існуюча соціально-економічна структура громади; економія бюджетних коштів у короткостроковому періоді.

Недоліки: погіршення стану екосистем, якості атмосферного повітря, водних і земельних ресурсів; незабезпеченість належним чином населення життєво необхідними якісними послугами (водопостачання, водовідведення, очищення стічних вод, утилізація ТВП); забруднення території громади стихійними сміттєзвалищами; зростання ризиків захворюваності населення; підвищення соціальної напруги через екологічні проблеми. І як наслідок - втрата інвестиційної привабливості територіальної громади. Песимістичний сценарій» передбачає продовження існуючої ситуації, але більшість зовнішніх загроз і багато

внутрішніх проблем «спрацюють» і ці ризики настануть з високою імовірністю, значно погіршать існуючу ситуацію. Неприйнятний сценарій, якого слід уникати.

Реалізація альтернативи «Позитивний сценарій» є екологічно-, соціально- та економічно обґрунтованим варіантом, реалізація якого дозволить досягти поставлених цілей Програми із забезпечення належного рівня екологічної безпеки та підвищення якості життя населення громади.

Основним критерієм під час проведення стратегічної екологічної оцінки Програми є її відповідність законодавству у сфері охорони навколишнього природного середовища. Основні методи, що використовувались для проведення стратегічної екологічної оцінки:

метод контрольного переліку – цей метод використовувався для виявлення усіх важливих впливів та ризиків;

оцінка впливів – цей метод був використаний для кількісного оцінювання впливів та ризиків;

мультикритеріальний аналіз – метод був застосований для оцінки кумулятивних ефектів.

При підготовці Звіту про стратегічну екологічну оцінку були виявлені труднощі: -

відсутність актуальних даних характеристики сучасного стану складових навколишнього природного середовища, біорізноманіття, інвентаризації природних ресурсів та особливо моніторингу довкілля безпосередньо для території, що розглядається, у відкритому доступі;

відсутність даних на рівні населених пунктів з основних проблемних питань (охорона довкілля, охорона здоров'я населення тощо) через розділення між собою загальнонаціональних, загальноміських та районних систем збору статистичних даних та даних органів охорони довкілля, охорони здоров'я;

обставини, пов'язані зі збройною агресією російської федерації проти України та введенням воєнного стану, у тому числі обмеження доступу до низки кадастрів та інформаційних систем.

9. ЗАХОДИ, ПЕРЕДБАЧЕНІ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

Заходи з моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення розроблено відповідно до «Порядку здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення» затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2020 р. № 1272. Моніторинг проводиться з метою виявлення наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, забезпечення здійснення заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування, а також у разі виявлення негативних наслідків, не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку, вжиття заходів для їх усунення.

Згідно ч. 1 ст. 17 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» Замовник у межах своєї компетенції здійснює моніторинг наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, один раз на рік оприлюднює його результати на своєму офіційному веб-сайті у мережі Інтернет та у разі виявлення не

передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку негативних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, вживає заходів для їх усунення.

Зміст заходів, передбачених для здійснення моніторингу, та строки їх виконання.

Для здійснення моніторингу наслідків виконання проекту Програми для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, пропонуються такі заходи: –

визначення відповідального працівника, уповноваженого на виконання обов'язків зі збирання, аналізу даних і подання звітності;

визначення вимог до збирання даних, у тому числі ліквідація прогалин у доступності та якості даних, зазначених у проекті Програми та у звіті про SEO;

підготовка плану збирання даних, який включатиме визначення потреб в інформації, джерел і способів отримання інформації, а також витрат, пов'язаних зі здійсненням моніторингу і збором інформації, забезпечення фінансування пропонованих заходів моніторингу;

проведення збору та аналізу даних;

підготовка звітності та оприлюднення даних моніторингу.

Для організації моніторингу можуть бути використані існуючі системи моніторингу та інформаційні системи або вони мають бути спеціально удосконалені для цілей SEO. Результати моніторингу мають бути доступними для органів влади та громадськості.

Моніторинг наслідків виконання проекту Програми базується на розгляді цільових показників для кожного сектору розвитку громади та аналізі досягнення запланованих результатів. Для здійснення моніторингу наслідків виконання проекту Програми для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, система запропонованих цільових індикаторів має включати екологічні індикатори та індикатори здоров'я населення (таблиця 14).

Строки виконання заходів з моніторингу: один раз на рік протягом строку дії документа державного планування та після закінчення такого строку.

Таблиця 14

№ з/п	Індикатор	Одиниця вимірювання	Цільове значення	Методи визначення показників (джерело даних)
1	2	3	4	5
1	Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря	т/ рік	768,1	дані Департаменту природних ресурсів та екології ХОВА, Головного управління статистики у Хмельницькій області
2	Площа земель природно-заповідного фонду	га	1322,5	дані Департаменту природних ресурсів та екології ХОВА
3	Озеленення території населених пунктів громади	кв.м	1000	Дані комунального підприємства «Ремонтно-будівне шляхове підприємство» Старокостянтинівської міської ради

1	2	3	4	5
4	Частка оброблених побутових відходів (від загального обсягу утворених відходів)	%	5	Дані комунального підприємства комбінату комунальних підприємств Старокостянтинівської міської ради
5	Частка роздільно зібраних ТПВ	%	5	Дані комунального підприємства комбінату комунальних підприємств Старокостянтинівської міської ради
6	Скиди забруднюючих речовин у природні водойми після очистки комунально-побутових стоків	т/ рік	на рівні ГДС	Дані комунального підприємства водопровідно-каналізаційного господарства «Водоканал» Старокостянтинівської міської ради
7	Доступність населення до місць надання первинної медичної допомоги	% кількості населення, що має доступ	95	Дані управління охорони здоров'я виконавчого комітету Старокостянтинівської міської ради

Засоби і способи виявлення наявності або відсутності наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, з урахуванням можливості виявлення негативних наслідків виконання документа державного планування, не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку:

за результатами інспекторських перевірок діяльності суб'єктів господарювання, що входили у сферу реалізації Програми;

дані системи державного моніторингу навколишнього природного середовища, що можуть характеризувати вплив на довкілля об'єктів, що входили у сферу реалізації Програми; звернення громадськості та інформація засобів масової інформації.

У разі, коли під час здійснення моніторингу виявлено не передбачені звітом про стратегічну екологічну оцінку негативні наслідки виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, замовник вживає заходів для їх усунення.

10. ОПИС ЙМОВІРНИХ ТРАНСКОРДОННИХ НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

Враховуючи географічне місце розташування Старокостянтинівської міської територіальної громади, наслідки планованої діяльності, передбаченої Програмою, не поширюватимуться на території за межами України та не матимуть впливу на довкілля суміжних країн. Ймовірні транскордонні наслідки для довкілля, у тому числі для здоров'я населення внаслідок реалізації Програми відсутні.

11. РЕЗЮМЕ НЕТЕХНІЧНОГО ХАРАКТЕРУ, РОЗРАХОВАНЕ НА ШИРОКУ АУДИТОРІЮ

Цей Звіт містить аналіз наслідків прийняття Старокостянтинівською міською радою рішення про затвердження Програми охорони навколишнього природного середовища Старокостянтинівської міської територіальної громади на 2026-2030 роки».

Програма визначає сукупність взаємоузгоджених завдань і заходів, що будуть реалізуватися місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями щодо вирішення нагальних проблем та забезпечення цілей з розвитку екологічно чистої та енергоефективної громади.

Основні екологічні проблеми Старокостянтинівської міської територіальної громади пов'язані з достатньо високим рівнем антропогенного навантаження, що обумовлює негативний вплив на стан навколишнього природного середовища, в тому числі, забруднення атмосферного повітря автотранспортом та викидами промисловості та житлово-комунального сектору, збільшення викидів парникових газів, забруднення водних об'єктів скидами недостатньо очищених та забруднених вод, недосконала система управління відходами, деградація ґрунтового покриву, погіршення стану зелених насаджень, недостатня площа територій з природоохоронним статусом, недостатньо ефективні природоохоронні заходи зі збереження біорізноманіття.

Екологічна ситуація на території Старокостянтинівської міської територіальної громади характеризується відносною стабільністю показників. Разом з тим, висока зношеність інфраструктури громади, низький рівень енергоефективності, ресурсозатратність підприємств, відсутність належного поводження з твердими побутовими відходами, зокрема їх переробки та захоронення, інтенсивне використання земельних ресурсів в комплексі створюють екологічні загрози для громади.

Аналіз екологічного стану Старокостянтинівської міської територіальної громади свідчить про середній стан забруднення атмосферного повітря. Найбільший внесок у забруднення мають такі речовини, як діоксид азоту, оксид вуглецю, тверді суспендовані частинки (пил тощо). Такий стан атмосферного повітря в громаді формується переважно під впливом викидів автотранспорту, індивідуального опалення та роботи промислових і комунальних об'єктів. Вміст забруднюючих речовин у ключових житлових зонах варіює залежно від щільності забудови та інтенсивності руху автотранспорту. Аналіз свідчить, що заплановані заходи з модернізації котелень, оновлення інженерних мереж та впровадження енергоощадних технологій, заходи з впорядкування дорожнього господарства дозволять зменшити викиди в атмосферу і позначаться на якості повітря позитивно.

Водні ресурси Старокостянтинівської МТГ представлені поверхневими водами річок Ікопоть та Случ, малими струмками, ставками та підземними водами. Найбільша річка на території громади – Случ. До основних проблем поверхневих водойм відносяться замулення, уповільнення течії та локальне забруднення побутовими і виробничими стоками. В останні роки спостерігається зменшення вмісту розчинного кисню у воді, натомість виявляються значні перевищення ГДК за показниками БСК5, ХСК, азоту амонійного, нітратів та нітритів.

Питне водопостачання Старокостянтинівської міської територіальної громади централізоване (водопровідна мережа), так і децентралізоване (криниці загального користування, бурові свердловини). Децентралізоване водопостачання забезпечують криниці та свердловини. Підземні води, які становлять основу питного водопостачання, зберігають

прийнятну якість, однак потребують захисту від техногенного впливу. Вода у природному стані окремих свердловин централізованого водопостачання (водозабір «Комунальний» КП ВКГ «Водоканал» Старокостянтинівської міської ради) містить підвищений вміст заліза, для використання води встановлено станцію знезалізнення. З точки зору громадського здоров'я визначено, що основними ризиками є аварійний стан окремих мереж водопостачання та водовідведення, можливість потрапляння забруднювальних речовин у воду відкритих водойм, а також локальне перевищення шумового та атмосферного навантаження в межах міста.

Значна зношеність водопровідних мереж, періодичні витoki та ризики аварійності свідчать про потребу в комплексній модернізації. З точки зору громадського здоров'я визначено, що основними ризиками є аварійний стан окремих мереж водопостачання та водовідведення, можливість потрапляння забруднювальних речовин у воду відкритих водойм, а також локальне перевищення шумового та атмосферного навантаження в межах міста. Заходи Програми, що передбачають реконструкцію колекторів, ремонт водонапірних споруд та облаштування зон санітарної охорони прямо спрямовані на покращення стану водних ресурсів та підвищення безпеки питної води. Також планується будівництво свердловини, ремонт криниць, та реконструкція водоочисних споруд.

Ґрунтовий покрив у межах громади перебуває під впливом інтенсивного землеробства. Наявні також ділянки техногенно порушених територій, що потребують відновлення. У селах громади відчутним є вплив несанкціонованих сміттєзвалищ, що створюють небезпеку для земель та водних ресурсів. Реалізація Програми передбачає впорядкування системи управління відходами, ліквідацію несанкціонованих звалищ і благоустрій територій, що сприятиме покращенню стану ґрунтів і зменшенню ризиків забруднення.

Біорізноманіття громади представлено характерними для лісостепової зони видами флори й фауни, зокрема й такими, що потребують охорони. Природні території зазнають фрагментації через інтенсивну господарську діяльність, транспортну інфраструктуру та розширення забудови. Запропоновані заходи з озеленення, благоустрою та впорядкування прибережних зон позитивно вплинуть на збереження природних осередків, покращать умови існування видів і збільшать рекреаційну та кліматорегулюючу роль зелених насаджень.

У Старокостянтинівській міській територіальній громаді запроваджено сортування побутових відходів, завдяки цьому скорочується кількість відходів, що потрапляють на полігон. Вивезення твердих побутових відходів здійснюється на Старокостянтинівський міський полігон твердих побутових відходів. Проводиться ліквідація сміттєзвалищ сільських населених пунктів громади (сміттєзвалищ колишніх сільських рад). Програмою передбачено виготовлення документації на земельні ділянки та розроблення проектів рекультивації на сміттєзвалища, які неможливо ліквідувати шляхом вивезення (сміттєзвалища колишніх сільських рад в селах Воронківці, Самчики, Росолівці, Киселі, Григорівка). Для забезпечення безпечних умов у системі управління відходами та скорочення обсягів утворення парникових газів необхідно розробити місцевий план управління відходами з врахуванням кластерного підходу до організації системи управління відходами на території старокостянтинівської міської територіальної громади.

Старокостянтинівська міська територіальна громада має невеликий показник заповіданості території, що значно поступається загальноукраїнському та інших громад. Елементи Смарагдової мережі, водно-болотні угіддя міжнародного значення, а також біосферні резервати програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера» на території громади – відсутні.

На території Старокостянтинівської міської територіальної громади зростають види, що занесені до Червоної книги України – підсніжник білосніжний, сон великий, лілія лісова, плавун булаво видний, верба чорнична, коручка чемерниковидна та інші орхідні. Трапляється угруповання глечиків жовтих та латаття білого, що занесені до Зеленої книги України.

Захворюваність населення по нозологіях суттєво відрізняється залежно від віку. Захворюваність серед дорослого населення є достатньо високою в порівнянні з іншими віковими категоріями. Найвищий показник захворюваності серед дітей та підлітків припадає на захворювання органів дихання.

У ході проведення СЕО здійснено оцінку факторів ризику і потенційного впливу на стан довкілля, враховано екологічні завдання місцевого рівня. За результатами оцінки, реалізація програми не має супроводжуватися появою нових негативних наслідків для довкілля. Разом з тим, реалізація основних заходів Програми може призвести до покращення екологічної ситуації. Заходи програми не суперечать міжнародним угодам, державним, регіональним та місцевим програмам та планам, а навпаки спрямовані на їх безумовне дотримання та виконання.

З огляду на зазначене, можна стверджувати, що в цілому розроблення Програми було проведено з урахуванням ймовірних впливів на довкілля та стан здоров'я населення та прагненням нівелювати негативні наслідки. Реалізація програми сприятиме зменшенню антропогенного навантаження на довкілля, поліпшенню здоров'я населення та умов його життєдіяльності.

Заходи з моніторингу наслідків виконання Програми охорони навколишнього природного середовища Старокостянтинівської міської територіальної громади на 2026-2030 роки включають збір та аналіз даних по визначених індикаторах моніторингу, які в кінці року разом з інформацією про підсумки її виконання повинні бути оприлюднені на офіційному сайті виконавчого комітету Старокостянтинівської міської ради.

Виконавці:

Начальник відділу з питань охорони,
раціонального використання природних
ресурсів та благоустрою виконавчого комітету
Старокостянтинівської міської ради

Вікторія ШЕВЧУК

Завідувач сектору інспекції з благоустрою
відділу з питань охорони, раціонального
використання природних ресурсів
та благоустрою виконавчого комітету
Старокостянтинівської міської ради

Микола ГУМЕНЮК